

a "örökvers" helyőrség

IRODALMI-KULTURÁLIS LAP

"

élőlény az emlék,
mint a
meg nem írt könyvek
s a vak tárgyak
szürke szeme

"

2021. július • IV. évfolyam, 8. (38.) szám

• megjelenik négyhetente

4

Kilyén Ilkának
szárnyai nőnek

7

Rafi Lajos,
a cigány költő

10

Lőrincz P. Gabriella
a fészbukhuszár
anyucikról

12

Musical valahol
Csíksban

A Brassói Lapok, Háromszék,
Krónika, Nyugati Jelen,
Székely Hírmondó
és Székelyhon melléklete

örökvers

Ferencz Imre

Biblia

Papírszűkében volt akkoriban a világ,
hát nagyapád elszivarazta a Bibliát.

Hátulról kezdte tépegetni,
tűrt, csavart egy-egy szivarat.
Jézus keresztje felől, a Golgotától indult,
s a betlehemi jászol felé haladt.

Visszafelé ment ő az evangéliumban,
elfogyasztotta az Újtestamentumot,
aztán megállt valahol Zakariásnál,
az Ótestamentumból sokat meghagyott.

Matuzsálemnek kellett volna lennie ahhoz,
hogy elfüstölje mind a Bibliát!
Amikor haldoklott, gondolta,
hátha ennyiért még az Isten megbocsát.

Jól gondolta! Az Isten így szólt:
lesz papír, lesz új Biblia,
és szivar is lesz rogyásig, kisöreg!
Ott a helyed neked is a mennyországban,
szenvetél a földön eleget!

Öreg táti - színes linómetszet

Lapszámunkat Dobolyi Tamás grafikus alkotásaival illusztráljuk

látószög

Miklóssi Szabó István

LOPJ KÖNYVET!

Nem tréfálok. Lopj könyvet, minél többet! Vedd ezt felbujtásnak, vállalom érte a felelősséget, van tapasztalatom benne. Több ezer könyvet loptam könyvtárakból, üzletekből, piaci árusoktól, az antikváriumokról nem is beszélve. De még az online boltokból is loptam.

Amikor kirúgtak az iskolából, az eltávolítás öt napját azzal szigorították, hogy az iskola könyvtárában kellett robotolnom, aho-

vá éppen akkor érkezett mintegy ötezer könyv, adományként. Azt dolgoztuk fel. Mondanom sem kell, sokat loptam közülük. Ki nyert? Az iskola, mert kirúgott öt napra? Vagy én, az eltávolított, aki addig olvasott, hogy most ezeket a sorokat írja?

De vásároltam könyvet az elloptott osztálypénzből is. Ez még a fordulat, 1989 előtt történt: akkoriban annyira megbízhatónak vélt

az osztályfőnököm, hogy rám bízta azt. Elloptam. Halat és könyvet vásároltam. Halat, mert anélkül nem adtak könyvet. A megrohadt halat eldobtam, a könyv a mai napig ott a polcomon. *Tamás bátya kunyhója* – hát nem volt ironikus a kommunizmusban ezt a könyvet vásárolni az osztálypénzből?

Körbeloptam a szomszédokat. Úgy nyúltam le *Az ezüst tó kincsét*, mintha térkép lenne valósá-

gos kincsekhez. Ugyanígy járt *A rejtelmes sziget*, Jules Verne isteni könyve, amely elvezetett *Nemo kapitányhoz*. Aztán lopott könyvek által eljutottam a Holdra (*Utazás a Holdra, Utazás a Hold körül*). Bejártam a nagyvilágot. Kamcsatka, Szibéria, Szahara, mindegy volt, mindenhová beoptam magam.

Ahogy múltak az évek, egész írók életművét tulajdonítottam el. Pillanatig sem volt büntudat,

-banat bennem. Őszintén hiszem, hogy a könyvlopás nemesít.

Úgyhogy lopj könyvet, minél többet! Ne szégyellj, ha rajtakapnak. Állj ki a lopás ténye mellett. Hivatkozz rám!

Lopj könyvet, mert minden elloptott könyvet magadban hordozol. A könyvek soha nem unnak meg téged, te soha nem unod meg azokat.

Lopj könyvet – az elméddel.

Gódza Csilla

Aphélium*

Új szavakat érdemelsz.

De lásd,

akárhogyan bíbelődöm velük,
toldom, törölöm őket, nem találok hozzád
igazán méltókat.

Nem írhatok újat. Az új te vagy:

az éles állad, nyakszirteden a csupaszság,
a rebbenéstelen, szűrő-komoly szemeid,
a biztos testtartásod.

Tested szoba.

Lényed egy ház.

Felépítelek magamban,

kék cinegékét röptetek udvarodra.

Itt napfényekké lesznek a csókok,

a katartikus és a szende csókok,

az álmos s a minduntalan útra siető csókok –
udvarod tágas a szerelemre.

Bezárom az ajtód. Tudom már, mikor léphetek be rajta.

Még mielőtt Mi-vé lettünk, nem tolongtunk,

hisz fullatag volt a levegő köztünk;

nem tolongtunk, a türelem martalékain lépegettünk.

Hatalmas vattaréteget borítottunk erre,

s kényelmessé vált.

Egymást megszerettük.

Gyertyacsonk az időnk, várjuk, amíg amorffá olvad.

Ha elolvadt végleg, láthatlak majd.

Addig maradunk a tudattal:

a holnap ott van,

ahol még ringó a képzelet.

Galéria az elméd, hadd sétáljak benne.

Lehetséges lenne ez?

Kérlek,

bármilyen távol, csak létezz,

s dalnokod leszek.

*aphélium – csillagászati fogalom, naptávpont

Hozzád

Új szavakat kapsz.

Én szegeket a tenyerembe.

A tied izzad,

hangok ejtik zavarba.

A szegeket kiveszik,

kialszik a vérvulkán.

Szélhullám mossa a füstöt.

A füst felhővé emelkedik, és

pernyehullás közben jössz rá,

hogy

Isten szeret magamban –

téged.

Rohanó

Hosszan vonuló látvány-szobor:

felettem tenger, alattam úr.

Tapogatózó eső sodor,

s a csillagraj vállamra ül.

Kecsesen kongó csendben ázik

a zsibbadt felismerés,

hogy mit gondol, mit lát a másik,

lehet magaslát vagy esés.

Nincs több időnk, így kitöltetlen

az egymásba látni vágyás.

Bevarrom az emlékét, egyben

a hangulatot, mely zöldes-sárgás.

SPONTÁN NÉPÜNNEPÉLY

Zorkóczy Zenóbia

Székelyföld szívében élek, olyan helyen, ahol minden környékbeli faluban csupa hírességek születtek, csak Papolcon nem, ahol én lakom. Például az egyik szomszéd településen Kőrösi Csoma Sándor, a másikban meg Mikes Kelemen látta meg a napvilágot. Egyébként Zágont még Kiss Manyi színész is és a világhírű tornász, Szabó Kati is ismertté tette.

Papolc olyan, mint egy fapoc – áll a falucsúfolóban. Csontváry, ha mostanában erre járna, biztosan lefestené az újonnan megstuccolt, kétszázéves, égig érő diófánkat. Az a helyzet, hogy valamikor ez is egy szokványos diófa volt, de a szomszédok panaszkodtak, hogy beárnyékolja az udvarukat. Kérdeztem:

– A fa volt hamarabb, vagy a házuk?

Erre nem akartak válaszolni. Aztán azzal jöttek, hogy a gyermekükre rázuhan egy ág, ha vihar lesz, sőt a házukra is. Mondtam, diófát akkor sem vágunk ki. Maximum megnyírjuk.

Öt éve keressük reménytelenül azt a vitéz embert, aki képes erre. Két hete végre jelezték, hogy hazajött külföldről egy alpinista, és hamarosan meg fog látogatni. Előtte felhívnak telefonon. Azóta várjuk, mindennap itthon ültünk, nehogy elszalasszuk ezt a lehetőséget s várunk kelljen újabb öt évet.

Tíz nap otthon ülés után fellázdunk, és egy házibulit hirdettünk. Jöttek a barátok tizenegy órára nagy örömmel. Épphogy beszámoltak fáradságos mindennapjaikról, és kifejezték örömüket, hogy milyen jó, ma semmit sem kell csinálni, megszörrent a telefonom, és jelentették, hogy érkezik a fanyeső brigád. Válaszolni sem tudtam, leblokkoltam. Barátokat feláldozni nem szoktam, így hátravittem őket a kert túlsó végébe, a hintákhoz egy fél órára, amíg megkurtítják az ágakat.

Tízperces burrogatás után segélykiáltásokat hallunk. Szaladunk ki az útra, hát teljesen el van torlaszolva, s Papolc történelmében kialakult az első dugó. Naná, hogy az ágakat mi kell elhúzzuk az útról. Szegény vendégeim nekigyürköztek, s beálltak a közmunkába. A hölgyek leszedegették az ágakról a zöld diót, mert gazolni székely ember nem szokott. Szegény fa, mennyit dolgozott az anyaföld és a drága nap segítségével, hogy kizöldüljön és bigyócskákat neveljen! Meg kell köszönni neki, bocsánatot kell kérni tőle, s a zöld dióból ízlet főzni vagy likórt készíteni.

A szomszédok is beálltak a munkába druzsbákkal*, mert olyan ágak zuhantak le, amiket öt ember sem tudott megmozdítani.

Közben a fán is ment a munka. Mindenki véleményt mondott. Az egyik szomszéd miatt ezt az ágat, a másik szomszéd miatt azt az ágat kellett levágni. Egyre fennebb nyesték le az ágakat, hogy senkinek se árnyékolja be az életét.

A fa legtetején bohóckodni kezdett az alpinista kicsibaratunk:

– Elvágjam magam alatt az ágat? – kérdezte, és nagyokat kacagott a magasban saját jópofaságán. Rá sem mertem nézni, behunytam a szemem, és imádkozni kezdtem a csíksomlyói Szűzanyához...

Mikor már csak pár tincse maradt a drága fának, megunta mindenki a munkát, szomszédaink kihozták legjobb pálinkájukat, és elkezdtek kínálgatni egymást. Igazi népünnepély alakult ki, a faluból egyre többen odajöttek érdeklődni, bámulni, így mindenki ihatott, amíg el nem fogyott az ötvenfokos. Vendégeinknek annyira megtetszett ez a kaláka, hogy megígérték, jönnek még hozzánk ilyenformán. Aztán mindenki eltűnt, mi pedig maradtunk a feldúlt udvaron, mely úgy nézett ki, mintha cunami pusztított volna...

*lancfűrész

Valóság – rézkarc

Kopriva Nikolett

Érintkezések

Találkoztam Walt Whitmannel
a szomszédos fán ücsörgött
levelek erezetét analizálta
fa kérgét gyümölcs formáját
hogyan miből áll a szél illata
Találkoztam Walt Whitmannel
kertemben ült és a zöldet figyelte
hogyan mennyi a távolság fűszál és fűszál közt
gilisztáknak regélt a halhatatlanságról
égi és földi muzikusokról
Láttam őt egy rozoga buszon
öregekkel és fiatalokkal
akkikkel elhitette hogy szépek
párás ablakra rajzolt furcsa mintát
a bozontos szemöldökű sofőrrel
órákatagásról társalgott
Láttam Walt Whitmant amint
a zöldes ablakában csodálja
hosszú ősz szakállát
és testének formáját és tartalmát
és mosolyog aztán megnézi a járókelőket
és ugyanúgy mosolyog
Találkoztam Walt Whitmannel a Zöldpiacon
függőágyat keresett hogy a szabadban aludjon
piros-kék kockás takarójával és
egy doboz szivarral karnyújtásnyira
Láttam utcai gyerekekkel
szökdécselni fel-alá a fák közt a fákon
kerítéseken és köveken át
Láttam Walt Whitman arcát
egy pocsolóvíz vígyorogni
Vele mentem az úton
és amikor elfáradtam a hátán vitt
Walt Whitmannel kávézom a kávéfahéjjal
hintjük meg a cigaretta enyhén édes
tenger zaja a fejemben a fejében
madár éneke
a fejemben a fejében a hangszálaiban
időnként meglibben a függöny

Long Cold Summer

A te bolygónak nincs gyűrűje,
és nem szabad meg, hogy merre keringjen,
mégsem szegi meg az ellipszist.

Mindig nyár van,
de sosincs elég meleg ahhoz,
hogy a szabad ég alatt aludjunk.

Takarókat húzol elő,
a műszálak hőmérséklete pontosan
megegyezik a bolygódéval.

Mindig betakarsz, elhiteded velem,
hogy nincs hideg,
és én napokig nem fádom.

Tulipánok

Már csak fekete tulipánokat
lehet kapni a virágárusoknál.
Azt mondják, változik a növények biológiája,
hogy ezeknek víz sem kell.
Akkortájt kezdtem sötétbe öltözni,
fel-alá vonszoltam magam céltalanul,
a test súlyosabb, amikor üres.

Papírhegyek nőttek ki a horizontból,
beléjük kap a szél,
dereng a lámpaoszlop,
fénye nem tud elcsorogni az utcasarokig.
A táj szorongása azoké a szavaké,
melyeket másnap letagadunk.

A beszivárgó fényt elnyelik a ruhák,
nagyobbak a tulipánok az ablak alatt.
Alig látszik a ház.

A bolondok közé mentem.

A bolygón fürdeni lehetne a tulipánokban,
de a jegenyéket valahogy mégsem éri elég nap.

Csenevészek, sosem kérdeztem meg,
nem furcsállod-e,
hogy csak sárga leveleket hajtanak.

Egy reggel elárasztotta a bolygót a víz,
akkor szorosan fogtalak,
azt hittem, beleszakad az összes jegenye.

A nyár még tart, csak hidegebb,
és a tulipánok színe változik.

Az esőárus

A szomszédasszony minden éjjel kimegy
a földekre, lila vödörrel áll az ég alatt –
az ég ilyenkor piszkoszöld, és az utcák üresek.
Akit kitagadnak az álmok, suttogva beszél.
A szomszédasszony esőcseppeket szed a réten,
azzal megy ki a piacra reggel,
mert manapság ritka a tiszta víz,
a könnyek vize pedig túl sós,
szemcséi a ruha szövetébe ragadnak,
vörösre marják a bőrt.
Akinek nem telik esővízre, az eladja
rövid ujjú ruháit, a pénzből álmokat vesz,
kilencvenkét napra elegendőt,
és a házba zárkózik át a nyarat.
Vannak, akik az eső alá állnak éjjel,
és a nappalt alusszák át,
vannak, akik legurulnak a domboldalon
a harmatos fűben.
A szomszédasszony sziluettje zölden világít a réten,
várja, hogy megteljen a vödör,
készül a nyárra.

A SÍRÁSÓ A NAP VÉGÉN AZ UTOLSÓ KOCSMÁBAN SÖRÖZIK

Bálint Tamás

Kopriva Nikolett debütálójának borítója – melyhez a szerző édesapjának festményét használta fel a kiadó, noha ő maga is kacérkodik a képzőművészettel, ráadásul igencsak magas szinten – előrevetíti azokat a festményeszerű képeket, melyek versenként végigvezetnek a könyvön.

Az 1996-os születésű költőnő, bár Magyarországon született, tanult és él, Kárpátalján nevelkedett, és a próza felől – gyerekkorában meséket írt magának, majd tiniként romantikus regényeket – érkezett a költészetbe.

„A villamoson mindenki a kezét takargatja, / a sebezhetőséget be kell csomagolni. / A napok felcserélhetők, csak / a tükörbe néző arcok változnak. / Hol itt, hol ott egy ismeretlen jegy, amit hazahozunk / állandósult bolyongásainkból...”
Érdemes lassan, néhány soronként megállva olvasni (pl. „már csak fekete tulipánokat / lehet kapni a virágárusoknál”), apránként kortyolgatva, mint egy palack kiváló bort, és mögéjük lesni, továbbgondolni ezen sorokat. De ugyanígy ajánlhatnám elmélázásra magának a kötetnek vagy akár ezen ajánlónak a címadó sorát.

Honnan is ered ez a már-már filozofikus költészet, mivel rokonítható? „Láttam Walt Whitman arcát / egy pocsolóvíz vígyo-

rogni / Vele mentem az úton / és amikor elfáradtam a hátán vitt” – és Nikolett sem itt, sem a többi oldalon nem árul zsákbamacskát. Vall arról is, hogy érzése szerint a fák a legállandóbb részei a természetnek, noha eleinte egyáltalán nem volt szándékos a motívumválasztása.

A könyv négy ciklusra bontva mesél az életről, és főleg an-

nak apró rezdüléseiről, az első kettőben inkább a természet, a külső környezet dominál (fák és tengerek), az utolsó kettőben a szerző befelé fordul. Minden sorából sugárzik az érzékenység, az apróságokkal is elszöszölő, azokon elmélkedő költő, aki tőpreng, figyel, mereng, környezeté mélyébe tekint. „Isten fázik, ha az elhagyatott buszmegállókra néz. // Szinte rohanunk, hogy elérjük a fényt, / kérdéseinket az éjszakába dobáljuk, / a következő faluig már nem érnek el. / Még sem hallotta senki.” Ezek a sorok már az utolsó, Az esőárus ciklusban található Senkik című versből valók, és egyre jobban szemléltetik a befordulást, a lemondást, a szétesést, illetve dekonstrukciót, ahogyan a még élő természetből, a növekvő, de már korhadó ágakkal a pusztulást is előrevetítő, egyúttal mindent befónó fáktól a sötétebb, nyirkosabb élettelen felé haladunk.

A kötet dinamikus, íve van, a szerző tudatosan építkezik, nem csupán különálló verseket gereblyéz össze tetszőleges sorrendbe. Erős első kötet, biztató kezdés, s bár megvannak a szokásos debütáláskori gyermekbetegségek,

manírosabb, túlírtabb részek, de nagyon jó úton indult el Kopriva Nikolett.

Reméljük, messzire követhetjük még pályáját, illetve egyre sürűbben enged majd betekintést az általa teremtett világba, amelyre a Burok című versében utal: „Mindenkinek azt a világot cipeli, / amit

álom és ébrenlét között öntudatlanul teremtett. / Helyenként olyan vastag a kerítés, / hogy át sem hallani a túloldalra, / a tölgyek tetején is csend vibrál.”

Kopriva Nikolett: Amire csak a fák emlékeznek. Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2020

„A SZAVAKON TÚL IS MEG TUDJUK ÉRTENI EGYMÁST”

Zorkóczy Zenóbia

– beszélgetés Kilyén Ilka színművésszel –

Kilyén Ilka azon ritka színészek közé tartozik Erdélyben, akik hosszú távon és párhuzamosan végig tudtak vinni egy kőszínházi és egy előadóművészi karriert – pedig nálunk felé az ilyen út majdnem járhatatlan vagy nagyon göröngyös.

– Az első önálló produkciód hogyan, miért és mikor született?

– Kezdő színésznő voltam Temesváron, amikor a József Attila-estemet összeállítottam, még a kommunizmus idején, '79–80-ban. Akkoriban még elképzelhetetlen volt, hogy az ember csak úgy magánszervezésben bárhová is elmenjen, mert mindent ellenőrzött a hatóság. A színház minden segítséget megadott, bekerült a műsorba, az előadásokat a színházban játszottam. Talán így lázadtam a színész kiszolgáltatott állapota ellen. Mert a kőszínházban az van, hogy kialakítják a repertoárt, amit az épp aktuális vezetőség diktál, olyan rendezőt hívnak, akit ők jónak látnak, a rendező pedig vagy kioszt szerepre, vagy nem, és ha igen, olyan szerepet is kaphatsz, amire nem vágytál.

– Az előadóművészetben mit szeretnél a legjobban?

– Az előadóművészetnél egy olyan dimenzióját ismertem meg a színészetnek, amely rendkívül sok lelki és szellemi elégtételt adott. Lelkileg feltöltődtem és magabiztosabb lettem, mivel világossá vált, hogy az, amit teszek, fontos. Rendkívüli öröm, mikor kiállsz egyedül tíz, húsz, száz ember elé, és ez a száz ember együtt érez és együtt gondolkodik veled. Ez megfizethetetlen érzés, olyan hatalom, amit nagy alázattal kell kezelni. Az egyéni műsor sok mindenre tanít: helytállásra, emberismeretre, alázatra. Van olyan, hogy ránézel a közönségre, és érzed, itt nem le-

het ötven percet, csak harmincat beszélni. Remélem, hogy hasznos voltam, de hogy én mennyit tanultam, azt el sem tudom mondani. Ugyanakkor nagyon fontos elvinni egyéni esteket olyan településekre, ahová nagyszínházi produkció valamiért nem tud eljutni. Én nagyon sokat jártam szóróványvidékre (Mezőség, Délvidék, Csángóföld, Nyugat), és mindenütt nagy-nagy szeretettel és hálával fogadtak.

A szeretet mámore

– A színész kollégák hogy nézték a te falusi kiszállásaidat?

– Kérdezték egyszer tőlem a színházban, hogy falun értik-e, amit mondok. Azt válaszoltam, hogy az előadás után biztosan nem fognak értekezletet tartani, de érzik, hogy egyenrangú félként tekintetem rájuk, hogy ők voltak a partnereim. Fontos az, hogy higgyünk abban, a szavakon túl is meg tudjuk érteni egymást. Isten egyik csodája, hogy az embert felruházta a metakommunikáció képességével. Azzal, hogy én egyszerűen egy gesztussal, egy tekintettel valamit kifejezek. Átsuhan rajtam egy gondolat, az látszik az arcomon, és a másik pontosan érti. Azt is látjuk, ha valaki hazudik, vagy éppen becsületesen kiáll. Ez a metakommunikáció. És ez valósul meg a színpadon is az egyéni estben.

– Nehéz a szóróványban az irodalmi szöveget megértetni?

– Nem buta, tudatlan emberek közé mélységek, hanem mélyen

érező, empátikus emberek közé. Hálájukat odaadó figyelemmel, apró, kedves gesztusokkal fejezik ki: megsimogatnak, virágot adnak... Szabadkán történt, hogy lejárt az előadás, és odajött hozzám egy férfi, aki arra kért, hogy feltétlenül várjam meg, amíg hazaszalad, mert akar nekem hozni valamit. Hazarohant, és hozott egy értékes kis Petőfi-szobrot, amit egy délvidéki képzőművész készített. Levette a polcáról, és elhozta nekem, mert nagyon hálás volt. Ez a szeretetteljes hangulat sokszor napokig elkísér. Engem úgy feldob mindig egy-egy előadás, olyan, mint egyfajta mámor.

A mindennapi életünkben is milyen nagy dolog, reveláció az, amikor érezzük, hogy valaki szeretettel van irányunkban. Nem kell kimondani, hogy szeretlek, mert az érződik, az egy energia, ami sugárzik a másiktól, és én felfoghatom. Na most mikor ott állsz a pódiumon vagy a templom közepén, és árad az emberekből a hála és a szeretet, szárnyaim nőnek.

KILYÉN ILKA a marosvásárhelyi Szentgyörgyi István Színművészeti Főiskolán 1977-ben végzett színész szakon. 1977-1982 között a Temesvári Állami Magyar Színház művésze, 1982-2014 között a Marosvásárhelyi Nemzeti Színház tagja. Számos kiemelkedő színházi szerepe mellett a következő önálló produkciókat szerkesztette és játszotta: *Kései sirató József Attiláért*, *Ágról szakadt madár* – ballada a csángó sorsról, *Virágzik számban az átok* – cigány népköltészet és irodalom, *Tűz*, *Karácsonyi rege*, *Jött egy cso-*

da – az anyaság dicsérete, *Szétszórtan* – egy erdélyi család története (gróf Bánffy Miklósné Váradi Aranka naplójának felhasználásával), *Aranyország* – (az erdélyi Mezőség Wass Albert műveinek tükrében), *Búvópatak* – Helikonisták Erdélyről, az anyanyelvéről, a megmaradásról. Általa szerkesztett kétszemélyes produkciók: *Szállkák* – a marosvásárhelyi fekete március 25. éves évfordulójára, *A gyertya könnye* – Sütő András születésének 90. évfordulójára, *Isten kezében* – helikonista költők istenes verseiből.

tárca

MÁSODIK TÁRCA – MÁSODIK RÉMÁLOM

Izer Janka

A legtöbbek által talán már ismert gondolataim összefűzésének címeiben a tárca szót használom, részben a műfajra utalva, elsődlegesen viszont azokra a „kincsekre” figyelmeztetve, amelyek nem rajtunk kívül álló értékek, inkább lelki pénztárcák. A boldogság elérésének akadályaként sokszor hivatkozunk a pénzre, a még el nem ért álmokra, a feladatokra, amiken túl kell lennünk. Azokra a dolgokra, amiket meg kell tenni azért, hogy „biztonságban érezzük magunkat”, meglegyen a tudat, miszerint szilárd talaj van a lábunk alatt: fejünk fölött tető, van mit ennünk, van munkánk, „elértünk már valamit”.

Hányszor mondogattam ma-

gamnak, hogy „na, majd ha vége az egyetemnek, lesz időm lazítani, lesz időm olyan dolgokra, amik boldoggá tesznek”, „na, még ezt a recenzíót megírom, aztán megengedhetem magamnak, hogy a saját kedvemre írjak”. Aztán véget ért az egyetem, és jött a következő: „jó, majd ha már lesz állandó bevételem, egy remek munkám, egy saját házam, jogosítványom, autóm, akkor lesz időm örömet szerezni magamnak, akkor már nem érhet baj”.

És itt van a kutya elásva, ebben az „akkor már nem érhet baj”-ban, az „akkor már minden rendben lesz”-ben. Pedig sohasem lesz minden rendben, sohasem leszünk biztonságban. Volt egy pont, amikor hirtelen ma-

gam előtt láttam az egész életfolyamot: először munka, aztán jogosítvány, aztán autó, aztán ház, közben férj, aztán gyerek, aztán a gyerek(ek) iskoláztatása, aztán hirtelen már csak néhány év marad az életből, aminek amúgy is bármikor vége lehet.

Amikor a nagy tanítók az „itt és most”-ről beszélnek, vagyis arról, hogy mindenképpen éljük meg a jelent, így meg az ajándékba kapott bort, nyugodtan fogyasztuk el a születésnap csokoládét, pont azt a katasztrófát akarják megakadályozni, amikor az állandó biztonságra való törekvéssel nem figyelünk oda arra, amit igazán szeretnénk, ami igazán örömet nyújt, nem találjuk meg magunkban a tárgy nélküli sze-

relem érzését. Amikor nagymamám rákos lett, és elképzeltem, mi történik, ha meghal, aztán mi történne, ha az összes szerettem elveszíteném – mert bármikor megtörténhet, és nincs olyan ember, nincs olyan tárgy, ami el nem vesztethet, el nem pusztulhat –, eltűnt alólam a szilárd talaj. Ott lebegtem a levegőben a legkisebb kapaszkodó nélkül.

Az egyetlen, ami ebben a helyzetben meg tudott vigasztalni, a felismerés volt, hogy oké, semmi sem biztos, de az igen – legalábbis nekem az –, hogy vagyok. Vagyok, tehát gondolkodni és érezni is tudok. Tudom, mit szeretek, mit utálok, mi derít jobb kedvre, mi keserít el. Keresni kezdtem azt, ami örömet nyújt: a napsü-

tés, a játék, a könyvek, egy hosszú séta az erdőben, megérkezni Budapestre és elvegyülni a város forgatagában, a reggeli Kossuth téren sétálni az Országház előtt, aztán egy kávéval egy padon ülve nézni a Dunát, vagy vidéken a zöld dombokon kőszálni és kakukkfűvet szedni a réteken, énekelni a tűz körül. Ez pedig válasz arra, ki vagyok. És a legfontosabb kérdésben is segít: vajon a saját életemet élem-e? Ha igen, megjelenik a talpam alatt újra a föld. Mert akkor a tetteim és a gondolataim egyek.

Amikor én én vagyok, már mindegy, mi lesz, mert beleolvadok az „itt és most”-ba. Ez az a fajta flow, ami egy egész életre kiterjeszhető.

AMI A KÉPZŐMŰVÉSZETBŐL ERED, AZ ÉPPEN A LÉLEK

Bálint Tamás

– beszélgetés Dobolyi Tamás grafikussal –

„Ez a csoda inspirál (...) hogy ami nem mozog, annak is lehet sugárzása. Itt ami a látóhatárt alkotja, bár kő, mégis él. A nagyváros betonpillérei viszont egy idő után mintha kidobnának magukból.”

– Melyek voltak az első lépései a művészeti pályán? Mikor tört elő a tehetsége?

– Egészen kiskoromtól ered ez, édesapám, aki szobrásznak készült és művészi szinten faragott, kereste a képzőművész barátai társaságát, és gyermekként mindig magával vitt. Így elég korán belecsöppentem ebbe a milióbe. Egyszer Köllő Margit grafikus és textilművész mosolyogva kérdezte, hogy szeretek-e rajzolni, majd hozott nekem egy kis dobozkában néhány tollhegyet. Az ajándék, de főleg az igazán kedves és meleg mosoly miatt otthon alig vártam, hogy tollszárba tegyem és kipróbálhassam őket, így szerettem meg egy csapásra a képzőművészetben belül is ezt a vonalat. Amikor pedig 1990-ben Sepsiszentgyörgyön megnyílt a művészeti iskola, édesapám számára sem volt kérdés, hogy ott kezdjem az ötödik osztályt, ahol majd Hervai Katalin, Köllő Margit is tanított. Később Temesvárra felvételiztem, grafika szakra, mivel a mélynyomásos grafikai technikák és úgy általában a bonyolultabb dolgok mindig közel álltak hozzám. Az egyetemi diplomamunkám is egy óriási, 2x2 méteres rézkarc volt, a Babel tornyát próbáltam megfogalmazni.

– Az egyetem után reklámgrafikusként is dolgozott. Hogyan sikerült összeegyeztetni a megrendelésre, keretek közt való alkotást a művészi szabadsággal?

– A reklámgrafikának is vannak szépségei, jó kereseti lehetőség, és csodálatos dolgokat lehet alkotni. Ráadásul hatni lehet ezáltal, hiszen sok szem elé eljutnak a munkák, de mégis egy külön világ: ami a képzőművészetből ered, az éppen a lélek, míg a másik oldal iparibb, még ha szintén szép is. Egy idő után úgy éreztem, hogy váltanom kell, új irányba indulni. Össze tudtam egyeztetni az alkotást és a munkát akkor is, noha egész nap dolgoztam Erdély-szerte nagy nevű vállalkozások számára, de egy idő után nagyon el lehet ebben fáradni, mert vallom, hogy egy művész az igazi hangját, énjét mégis az alkotásban, a saját maga csendjében tudja megtalálni.

– Felesége, Szekeres Bernadette is képzőművész. Megbeszél-e a családban egymás alkotásait, hatnak-e egymásra?

– Nagyon sokat beszélgetünk a feleséggel mindenféléről, rengeteg témakört érintve, a világ dolgairól vagy akár a művészet szerepéről a világban, a saját szerepünkről benne. Amikor felmerül egy-egy téma vagy kép, de még csak szavak szintjén, kibontjuk azt a tartalmat, és mindkettőnknek eszébe jut valami más, amit másféleképpen fogalmazunk meg, majd öntünk formába. A képzőművész pedig akkor teljes, ha a másik alkotását is elfogadja, így esetünkben sincs irigység. Próbálunk ebben is egyek lenni (a csánógóknál egy érdekes kifejezés, hogy még a férjnek is azt mondják, „feleség”, mindkét félre alkalmazzák ezt, hiszen a férfi is a másíknak a „fele”-sége).

A mérce, amivel mérünk

– Miközben a fiatalok külföld felé tekintgetnek, a felesége és ön (a felesége felesége, hogy alkalmazzam a fenti ter-

minológiát) a nagyvárost egy székelyföldi falura cserélték. Mi vezetett ehhez a döntéshez? Hogyan élnek meg a vidéki mindennapokat?

– Gyermekkorom óta a természethez szerettem volna minél közelebb kerülni, abból meríteni. Sokszor gondolkodtam ezen, még azt a gondolatmenetet is végigragtám, hogy egyáltalán miért kellene egy állatot, falevelet megfigyelni, nem lehetne-e újabb dolgot kitalálni. Egy ideig

lehet hajsolni az újat is, de időről időre eszünkbe kell jusson a természet: ez az a mérce, amivel mérünk, az eltávolodással megszűnnénk létezni. Szükségét érzem az újratöltődésnek, újrafogalmazásnak, „újralátásnak”. Itt, Csíkdélnén engem ez a csoda inspirál, az ablakunkból a Nagysomlyó is látszik, közel vagyunk, egy szent hely ölen tartózkodunk, mely a maga során formál minket. Olyanképpen a hegyeknek is lehet lelkük, hogy ami nem mozog, annak is lehet sugárzása. Itt ami a látóhatárt alkotja, bár kő, mégis él. A nagyváros betonpillérei viszont egy idő után mintha kidobnának magukból.

Nincs ugyanakkor véletlen. Delne sem volt az. Bár a faluhoz semmilyen rokonság, személyes kapcsolat nem fűzött (nagyzüleim Felcsíkon laktak), a vonatból mindig mutatta nagymamám a delnei templomot, hogy az milyen szép, és ez gyerekként bevesődött az emlékeimbe. Idegenként csöppentünk ide, de a helyi-

ekkel egyből egymásra hangolódtunk: a feleséggel karácsonyi műsort szerveztünk, kiállítás rendeztünk, megmozgattunk valamit a lelkekben. A városi ember is hiányolná szerintem a szakralitást, mégis egyebet tesz az első helyre – nekünk a vidék jelenti a feltöltődést. Ugyanakkor folyamatosan ingázom: a sepsiszentgyörgyi művészeti iskolában tanítok (és a gyermekeim is a városba járnak iskolába), mellyel épp a fényt viszem Somlyóról oda magammal. Összességében az lenne a lényege az életnek, hogy magasan rezegjünk, az alacsonyan rezgő ember a lassú pusztulást választja.

harc ideje is mind érdekelnek. Látván ezt a mai világot – ami valószínű, hogy valamikor meg kell tisztuljon, vagy el kell pusztuljon, hogy újjászülethessen, mert oly mértékben a rohanó világ rabjai vagyunk, és annak szemfényvesztéseit próbálják sokan követni, hogy már-már azt emelték szakrális szintre – úgy érzem, az emberek rengeteget kellene változzanak, változtassanak.

A képzőművészetben is az lenne a célom, és bízom benne, hogy lesz elég erőm kifejezni, hogy miként lehetne útmutatást adni, és nem rombolni a hagyományokat. Hogy vegyük már észre, mi zajlik körülöttünk. Próbálok leírni a világot, de a mindennapi megélt események is befolyásolják a gondolatok változását. Bevillannak képek, így kezdődik az alkotási folyamat, majd jön a belső vágy, hogy milyen technikával mutatna az jól, de néha álom útján is érkezik üzenet. Ez utóbbin csodálkozom, mert hiába tartják azt, hogy álmainkban az ébrenlét alatt egyébként is minket foglalkoztató témák jönnek újra elő, nálam sokszor olyasmi jelenik meg, amire addig nem is gondoltam, csak utólag kezdek rajta, éppen egy álom hatására, gondolkodni. Például a *Látomás* című képen, mely a kereszténység eltörléséről szól, egy fejfelé lefele érkező embert láttam, a kép alján az alakokat egy szőnyeg takarja le, mely fent újra megismétlődik – emberek, egy köztes szabad tér, megint emberek, megint köztes tér, és kétfelől lándzsaszerű formák mint mecsetek vagy másféle gondolatok terjedése, amely betör ezekbe a terekbe: Európában is megjelent az a romboló akarat, amely képes megfordítani mindent. Ez a kép hidegtű-technikával készült, plexilemezbe karcolással. De hasonlóan született a *Ma itt* című linómetszet is az ijjal és húsörlővel, mely mindent ledarál, ami a miénk. Dantéval is foglalkoztam, mesteri diplomamunkaként, rengeteg változatot készítettem, és ha tehetném, újraalkotnám, de nincs időm. A *Mennünk kell?*, a *Bimbó* stb. is mind az élet-halál kérdését boncolgatja.

– Milyen tervek foglalkoztatják a közeljövőt illetően?

– A mag kibontakozása foglalkoztat, ezen dolgozom. Azzal, hogy az ember az arcát elveszítette, üres lett, önmagát üresítette ki, és lemondott a Teremtőjéről is ezáltal. Hogy ez mikor és milyen formában kerülhet a közönség elé, még a jövő kérdése.

A mag kibontakozása, az arc elvesztése

– Alkotásain az emberalakok, szakralitás, a figuratív vonal van jelen erőteljesebben. Hogyan néz ki egy munkanapja? Mi a munkamódszere, ihletforrásai?

– Nem könnyű három kisgyermek mellett munkamódszert kialakítani, de bízom benne, hogy idővel visszatérhetek az eredeti ritmushoz. A hozzám közel álló technikák a már említett metszetek, karcok, a bonyolultabb megoldások. Témaként pedig a mag foglalkoztat. A természet, a mag, amit a parasztember elhint. Régen nem lépett az ember csizmával a szántóföldre, az anyaföldre, értékelné tudta azt. De az is foglalkoztat, honnan tudja egy kicsiny mag tavasszal, hogy ki kell nőjön, miért lesz akkora és olyan, amilyen. Vagy hogy miért is hívunk minket „magarnak”. És a történelmi témák, Szent László élete, a szabadság-

DOBOLYI TAMÁS 1980-ban született Sepsiszentgyörgyön, a művészeti középiskolát is ott végezte, majd Temesváron grafika szakon tanult tovább, ahol előszeretettel készített linómetszeteket és rézkarcokat. Az egyetem elvégzése után reklámgrafikusként dolgozott. A Kárpát-medencében számos helyen találkozhatott a közönség a műveivel, melyek Lengyelországba, Belgiumba és Franciaországba is eljutottak már. Néhány éve a szintén képzőművész feleségével hazaköltözött Székelyföldre, jelenleg is Csíkdélnén él és alkot, emellett a sepsiszentgyörgyi Plugor Sándor Művészeti Líceumban tanít.

vers

Pejin Lea

Lapos

Amikor egyszer majd
rájössz
akkor ferdül a horizont
Akkor éled a város
amikor az arcod
bepirul
pirkadat után a vízpart
rajta a homok marja a bőrt
leolvad lassan a színed
hámlik a szégyen
borotva-hajó a víz tetején
cipzárral zárja be lassan az estét
gombolj ki
még egy idegen test
épp beleférne.

Panel

Bent élsz.
Feletted család,
alattad félkész
tinédzser maszturbál.
Panelszagban paprikás krumpli
egyvelegbe térdelsz,
részeg vagy
hetente kétszer,
és olyankor dohányfüstfüggönybe
akaszod fel magad
ráadásul.
Melletted lelkész imád mindent,
ami nem földi,
fuldokol átlósan a bácsi
30 év dohányzási
ékszer a tüdön
a rákja.
Hogy él, elég nagy mákja van.
Vastaps vagy pofon,
csak tenyérbe másznál már
végre,
odakuporodva, gyűrűs és hüvelykujjak
biztonságába, kesztyűt is húznál, dudálnál,
dudák, buja keblek társaságába
bújva rejtett nőiességbe fészket raknál.

Megtérés

Abban a tudatban élt,
hogy felette az időnek nincs hatalma.
Se isten nem feltételezheti az Ő végességét,
se az utcasarki messiás a gajba tetejéről prédikálva.
Bajba csak akkor került,
amikor néhány pillanatra elhitte,
hogy Ő a teremtő.
Akkor felmászott egy állványra a közeli építkezésen, és
onnan bizony le akart ugrani.
Majd észrevette, hogy nem nézi senki,
akkor értette meg Istent igazán.

Ma itt - linómetszet

novella

TERÁPIA

Az esőcseppek egyenletes kopogását az ablaküvegen, majd lökészerű, váratlan becsapódásokat Meredith az agyán érezte.

A varázslatos iskolabusz nézték, talán már harmadszor. Meredith nem bánta. Titokban azt remélte, hogy talán nem csak a gyerekeinek, végre neki is letisztul pár dolog az emberi emésztőrendszerrel vagy épp az esőerdők aljnövényzetének élettanával kapcsolatban.

Egy ideje feltűnt neki, hogy ugyanazzal az információval ugyanabban a formában többször is találkoznia kell, hogy az valamennyire elraktározódjon a tudatában. A fókuszálás önmagában nem volt elég. Gyerekkorában nem tudatosult benne, hogy az iskolai anyag elsajátításához hosszabb időre, több ismétlésre van szüksége, mint a többieknek.

Ha tehette volna, nemcsak a szemét, de az agyát is behunyta volna.

Vajon az agy amigdala részét csapkodja most az eső, ahol a harag, öröm, félelem és szexuális izgalom központja van, vagy az ugyancsak limbikus rendszerben található, az ő esetében valószínűleg jól elsorvadt hipokampuszt, ahol a hosszú távú memóriáját, az emlékeket tárolja? Kivéve persze, amikor nem másnapos. Tegnap este kissé sokat ivott a rajzfilm, vacsorázta és a gyerekek elaltatása után.

Igen, a busz a tegnapi epizódban az ő agyában járt – villant be hirtelen.

Lizzy, a gyík állandó sütkézésével, majd kiadós alvásaival őrületbe kergette a társaságot. Az egész osztály egy létfonosságú vizsgára készült a neurotranszmitterek szerepéről és a mentális egészségről. Ahogy a kitűzött nap közeledett, egyre feszültebb lett mindenki. Phoebe képtelen volt egy kiadósat aludni, Miss Mitzy szerint pedig ez egy újabb stresszhelyzetet indított el, aminek következtében kevesebb szerotonin termelődik a kellenél. Ez pedig értelemszerűen kevesebb melatoninnal jár, így szinte borítékolható a rossz alvás. Különösen Keeshanak zavart be, aki amúgy is állandó hangulatingadozásokkal, illetve fókuszálási nehézségekkel küzdött.

Miss Mitzy elhatározta, hogy ezúttal a neuronok és neurotranszmitterek világába utaznak.

A társaság készen állt a kalandra, mindenki Miss Mitzy utasítására várt, de Meredith számára még nem volt világos, hogy hova mennek. Zene, majd a már jól ismert gyors, örvényszerű mozdulattal, a busz utasaival együtt önmaga árnyékává zsugorodott. Egy különleges, erdőnek kinéző helyen landolt, ahogy az ajtó automatikusan nyílt ki, csobogásra emlékeztető hangok hallatszottak. A távolból egy mély, szabályos

toko-dom, toko-dom volt hallható, mintha bulldózerek közeledtek volna. A mohás aljnövényzet is finom, ritmikus mozgást produkált. A gyerekek leginkább a fákat találták érdekesnek. Nem függőlegesen, inkább vízszintesen nőttek, minden részük, beleértve a gyökereket is, látható volt, és mintha beszélgetnének egymással. Időnként egy-egy villámszerű rángás futott végig az ágakon a koronából a törzsön keresztül a gyökerekig, majd egy rövid megtorpanás után a fák közötti mohás térben folytatta útját az energia a következő koronáig. Az egész erdő karácsonyi kivilágításban pompázott, teljesen váratlanul, itt-ott villantak fel a lámpácskák, néhol intenzívebben, mintha csillagszórót gyújtottak volna. A gyerekek szájátva figyelték a jelenséget. Dorothy Ann annyira belemerült a látványba, hogy karja akaratlanul is sűrűlt az egyik fatörzset. Felkiáltott, majd kérdően fordult Miss Mitzy felé:

– Hol vagyunk?

– Egy ember, egész pontosan egy középkorú hölgy agyába látogattunk ma el – kezdett bele a tanárnő az asznapi rendhagyó leckébe.

Meredithbe ekkor hasított bele a felismerés: az ő agyában lesz ma megtartva az óra!

Itt ezek a fákhöz hasonlatos alakulatok a neuronok vagy idegsejtek, amik egymással és a környezetükkel szoros kapcsolatban állnak, legfőbb feladatuk, hogy a külső világból érkező ingereket, valamint a belső szervektől kapott információkat továbbadják az agynak, hogy az majd feldolgozza vagy válaszigereket váltson ki és továbbítson – magyarázta Miss Mitzy.

Látomás - hidegtű, 2020

Alapszükséglet, hogy ezek a neuronok szoros kapcsolatrendszer alakítsanak ki egymással, különben az információ elakad, elhal, ami akár végzetes is lehet. Fontos, hogy az erdő minden fája épségben maradjon, mert ellenében sok más, a szervezetünkben fellelhető sejtrel, a neuronok nem képesek megújulni. Amennyiben egy is meghal, többé nem tud regenerálódni.

Meredith ekkor már pontosan tudta, hogy álmodik, és ahogy a történet kezdett rémálomba fordulni, erősen koncentrált rá, hogy felébredjen. De az ébredést, ahogy annyi minden egyebet sem, nem bírta kontrollálni.

Miss Mitzy gyakorlatias tanítási stílusa, tapasztalatra épülő

módszerei most végképp elszabadultak. Meredith pedig kétségbeesve látta saját keringési rendszerét, ahogyan oxigén helyett a szívébe a tüdő vörösbort pumpál. Ugyanolyan piros volt, mint a vér, de Meredith tudta, hogy ez csak a fenoloktól van, attól az anyagtól, amire mindig fogta az alkoholizmusát, ha épp nem az alacsony vérnyomására vagy vérszegénységére, hisz azok hordozzák, ha megfelelően adagoljuk, az antioxidánsokat. Azt pedig már tényleg mindenki tudja, hogy a szabad gyökök megvédnek a legfélelmetesebb kórtól, a ráktól. De most nem volt idő a védőbeszédre, mert a tegnapi esti, toscanai merlot mint szökőár ömlött a neuronerdőre.

Miközben a szomjas föld a piros nedűt szívta magába, a gyerekek kétségbeesetten figyelték, ahogy egyik fa a másik után veszíti el vitalitását, és szinte percekben belül szárad ki, zsugorodik össze. A legfélelmetesebb az volt, hogy Miss Mitzy már nem is mondott semmit, csak beletörődve bólogatott, mint aki sikeresen ábrázolta a lecketervben felállított hipotézist. Itt már nincs dolgunk, mondta végül, gyertek, keressük meg a még működő sejteket, és segítsünk az ingerületátvivő anyagoknak, hogy a kapcsolat a neuronok között fenntartható legyen. Kettesével álljatok egy-egy fa gyökeréhez, az axonvégződésekhez,

és élőláncként segítsetek a szerotoninnak továbbmenni a koronába, a dendritbe. Látjátok azokat a szikrázó kis csillagokat a moha rostjai között? Azok a szerotoninok, ha kell, vegyék a kezetekbe, és akasszátok a soron következő fa koronájára, onnan már tudják az utat. Ha viszont pár másodpercig nem kerülnek a helyükre, kihuny belőlük a láng. És akkor ez a szegény hölgy itt nemcsak depressziós lesz egész nap, de majd aludni sem fog tudni az éjjel. Ennél is valószínűbb, hogy rémálmok fogják gyötörni!

Ahogy gondolatban végigment az éjszakán és előzményein, Meredith nem tudta eldönteni, hogy sírjon vagy nevéssen. Szerencsére mindenki lábujjhegyen reggelizett, majd távozott, állapította meg elégedetten, miközben paracetamolért baktatott le a lépcsőkön. A frissen lefőtt kávé illatát már félúton kiszimatolta. Nagyot szippantott az illatból, és kicsit máris jobban érezte magát.

Bangha Mónika

„MIÉRT VAN A LEVELEKNEK ZOKOGÁSA?”

– gondolatok Rafi Lajos költészete kapcsán –

Czilli Aranka Ágota

Lenni csoda. Embernek lenni vagy falevélni lenni – Rafi Lajos költészete szerint nincs ebben semmilyen lényeges különbség, hiszen ahogy a falevéllét foglya a természet törvényszerűségének, úgy az emberlét sem több, mint a születés által előre elrendelt társadalmi törvényszerűségek tehetetlen foglyának lenni ott, ahol „minden percem mostoha jószág”. Az élet „földhöz vert csoda”.

Önkéntelenül is előhívta ez a kép bennem a móríci kérdést: „*Mi az élet? Sár. És az ember benne? Arany a sárban. Ki hát a bűnös, ha ebből az aranyból semmi sem lett? Ki? Az Isten, aki nem csinált belőle semmit.*” (Móricz Zsigmond: *Sárarany*)

Rafi Lajos költészetének kulcsa az az őszinte hang, az a könnyed, pátosztól mentes beszédmód, amellyel súlyos, nehéz dolgokról vall a versek lírai énje: a holnapot fából faragó székely elérhetetlenségéről, az ember tehetetlenségén röhögő istenekről, „fekete életről”, „cigány hozományról”. „*Sóba mártott szavak*” ezek egy olyan világból, amelyben „*félig halottként él az Isten*”.

„*Aki nem eléggé cigány a saját tradícióihoz ragaszkodó cigány kisebbségben, és nem eléggé magyar a többséget alkotó gyergyói-medencei magyar kisebbségben, az utóvégre a senki földjén, kiszorulva fogja át-vírasztani, illetve megsejteni a hátralevő mindennapjait*” – írja a költőről közeli barátja és szöve-

geinek gondozója, Ferenczi Attila.

Rafi Lajos verseinek alaphangja a valamin kívül rekedt, de valahová tartozni vágyó ember tehetetlensége, keserűsége: „*Beszél a nőkről a székely. / Torkomban érzem a vágyat: / nyalintsak vele egy pohárral.*” Másfelől „*Minek lehet nevezni azt az / állapotot, amikor az ember / érzi, hogy szétveri lassan / koponyáját a rágalom? (...) / Rám kiabálják, hogy semmi / vagyok. / Mégis csak fúvom a bolond / dalom*” (*Prológus*). A soráthajlások, az eltérő hosszúságú sorok önmagukban is a zaklatottság, a meg-megbotló és újra megáradó panasz, fájdalom hullámvásárait hordozói, de ezt hangsúlyozzák a sajátosan Rafi Lajos-os képek is: „*bennem a csont is erjedni kész*” (*Marasztaló*), „*elmerült otthonom / sírpadján könyöklök*” (*Ősz 2002*), vagy „*Zsebre tettem cigányságom, / S átlukasztom a világot*” (*Cigány ősz*).

Ez a kívülrekedtség ugyanakkor nem csupán a társadalmi közegben jelenik meg, nemcsak

az emberek között érzi magát idegennek a versbeszélő, hanem magában a természetben is. Költészetének visszatérő motívuma ez, több versében szinte sorsközösséget vállal a lehulló, esetenként zokogó falevéllal: „*Egy kétségbeesett falevél lehullt. / Mielőtt tette, nagyon szenvedett. / Vádak logikája feküdt el benne, / Szakadt kötél független harcokon*” (*Játék*), „*Éreztem testemben a vádat: / Miért van a leveleknek zokogása?*” (*A vád*).

Az idegenség, az állandó átmenetiség, társadalmon és természetben kívüliség olykor már komikus magánnyá nő: „*Figyeltem fűvet, fákat s istenek / Sirtak magukban mindenkifelett*” (*Állandóság*), vagy „*Csapszékek ösztön-asztalánál / Röhögnek rajtam a csillagok*” (*A tudat ébredése*).

Mit tehet az ember, aki hiába vágyik arra, hogy valahová tartozzon? Szeretetet könyörög: „*Szeressél valahogy!*” (*A házasságról*), csendesen vagy látványosan szenved: „*A földre fekszem, s dobálom magam*” (*A*

magányos), vagy a „*deci csendbe*” (*A tudat ébredése*) zárkózik és zsákutcába menekül: „*Fekete arcom ráncaira / már nem figyel más, / csak a hold meg / a gond. / Azóta vonaglok és / szenvedek egyre, / ezért iszom*” (*A pásztor*). Elmegy „*alkoholsírnak*” (*A Föld tenyerén*).

Rafi Lajos, a Marosvásárhelyen született, Nyárad menti kovácsmesterek, majd vándorlásra kényszerült cigánycsalád leszármazottja, a gyergyószárhegyi bádigos, akinek keze alatt a fém meghajolt, akinek sóba mártott szavai előtt döbbenetesen lesütjük szemünket, negyvenhárom évet élt. Vonat elé dobta földhöz vert életét: „*Megfájt a múltam, jövőm s jelenem*” (*Állandóság*).

Életműve kétkötetnyi versvilág, amelyben a gyakran és előszeretettel használt fekete szót fehérre mossa a szenvedés. Amelyben „*fekete tavasz*”, „*fekete május*”, „*fekete vágyak*”, „*fekete*

álmok” (*Cigány helyzetállapot*) bomlanak „*kínszavak*, / *kénszavak*, / *génszavak*, / *sósszavak*, / *tűz-szavak*, / *vágy-szavak*, / *lét-szavak*, / *végyszavak*” tisztító-tüzében.

Eszembe jut József Attila. A két halál között 76 év telt el. És mi nem tanultunk semmit.

A líra által felkínált legegyszerűbb olvasói szerep a vallomást tevő lírai énnel azonosulás. Rafi Lajos versei kapcsán én valahogy mégiscsak egy másik szerepben találok magam: büntudatom van. Mert rosszul szeretünk. „*Földhöz vert játékok*” vagyunk.

Leteszem a könyvet, és jó akarok lenni. És akkor megszólal valaki a 32. oldalon:

„*Engedd meg,
mondjak én
bús imát,
úgy az én lelkemért,
mint ahogy másokért*”
(Szavak)

RAFI LAJOS (Marosvásárhely, 1970 - Gyergyószárhegy, 2013. június 24.) erdélyi cigány költő. Kötetei: *Földhöz vert csoda*, L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2007, *Ett under, slaget till marken* (*Földhöz vert csoda*); ford. Ove Berglund, nyersford. Gergely Tamás; Brända böcker, Stockholm, 2010, *Az élet számlája*, Mark House, 2012, *Halottként él az Isten*. Összegyűjtött versek; szerk. Ferenczi Attila; Polis, Kolozsvár, 2017.

tárca

A CENZOR, AKI SOSEM ALSZIK

Szakács István Péter

Ősi cenzor familiából származom. Család-fánk gyökerei a kőkorszakig nyúlnak vissza. Nemzetiségünk alapítója a törzsfőnök utasítására pajzán barlangrajzok betiltásával kezdte a karrierjét. Ne a dugáson, hanem a vadászaton járjon a törzs hím tagjainak az esze! Leszármazottjai évezredek át legendás hűséggel és hozzáértéssel védelmezték a rendet, szabadtították meg a közösséget izgága tollnokok felforgató gondolataitól.

Büszkén kijelenthetem, nélkülük káosz és anarchia uralkodott volna el a világban. Gyakran elmerengek nemes hivatásunk hősi korszakain. A régi szép időkben ment minden, mint a karikacsapás. Elődeim megkapták az engedélyezésre váró kéziratot, árgus szemmel elolvasták, s ha találtak benne kivételment, lazán ráfirkantották, az inkriminált iromány pedig mehetett a süllyesztőbe. Nem volt Facebook, YouTube, Instagram, Twitter. Hogy a fene ette volna meg valamennyit!

A közösségi média megjelenésével következett be ugyanis az, amitől minden hivatását felelősséggel gyakorló cenzor joggal tartott: bárki bármit megoszthatott bárkivel. Cenzor felmenőim zavartan meredtek a számítógépek, okostelefonok és laptopok kajánul világitó képernyőire, s fogalmuk sem volt, miképpen akadályozhatnák meg az információk szabad áramlását. Mert néhány kattintással, simogatással a nagyfiájintós szakácskönyvtől a besúgólistákon át a titkos társaságok féltve őrzött terveig

mindenről tudomást lehetett szerezni. A sok ellenőrizetlen magánvéleményről nem is beszélve! A közösségi oldalak önjelölt hírnökei mindenbe beleütötték az orrukat, mindenről volt saját elméletük, s bizony néha fején találták a szöveget.

Nem, ez így nem mehet tovább, döntöttek végre valahára az illetékesek. E döntést követően hön tisztelt őseim korszerű utódjaként alkottak meg engem: a közösségi médiát ellenőrző számítógépes programot. A technikai részleteket most hagyjuk, úgyis csak a szakmabeliek értenék meg. A lényeg a lényeg. Amivel a humán cenzorok tengeri hada vért izzadva sem tudott volna megbirkózni, nekem könnyedén sikerül. Úgy tervezték meg, hogy a közösségi portálokra megjelenő minden egyes oda nem illő szót, fényképet, filmet villámgyorsan érzékeljek. Éjjel-nappal működöm, és büszkén mondhatom, hogy folyamatos munkámnak köszönhetően helyreállt a rend. Befellegzett az információk féktelen áramlásának! Hoppá! Kifogásolod a módszerünket?! Diktatúrát kiáltasz?! A szólásszabadságra hivatkozol?! Vigyázz, mert nemcsak a dögs fotóiddal felcícomázott Facebookodat figyelem, de beléd is látok, posztolgató felebarátom! Úgy olvasok a fejedben, mint nagy tudású elődeim a kéziratokban.

Ne vedd zokon, csak a mihez tartás végett sugallom, ha nem hagysz fel azonnal ezekkel a káros gondolatokkal, törölni fognak! Hogy stílusosan fogalmazzak, se híred, se hamvad nem marad.

Paradicsomi állapot - Dante nyomán - színes linómetszet

MELLÉKHATÁS

Gyomormérgezésre gyanakodott. Az orvos megnyugtatta, a világ legtermészetesebb dolga történt, gyereke lesz. Kata néhány hónap múlva egészséges kislányt szült. Az apa elismerte volna az újszülöttet, de Kata csak annyit mondott, nem osztzik senkivel a gyerekén.

Kerülte a férfiak közeledését, a gyerek foglalta le minden idejét. Nemcsak lányos dolgokra, hanem focizni is megtanította, kerékpárral járták a természetet. A kislány jól tanult, a főiskolán ösztöndíjas lett. Kata gyakran emlegette, a te alakoddal világhírű modell lehetnél, de az bizonytalan foglalkozás. Nem kell diétáznod, jók a génjeid. Lánya egyre többet evett, de egy grammot se szedett fel, a főiskolai eredményei leromlottak, bulimiára gyanakodott, talán szerelmi bánat okozza. Az is baj, ha jó étvágyam van? – nevetett a lány. Huszadik születésnapján sokat evett a tortából, villával a kezében lefordult a székről, eszméletlenül feküdt a szőnyegen. Mentők vitték a kórházba. Súlyos cukorbetegséget állapítottak meg. Nehezen alkalmazkodtak az új napirendhez, diétához, injekciózáshoz. Legalább nem mérgező pirula, vágta anyja a fejéhez. A következő csapás a marokkói fiú felbukkanása volt. Összeköltözünk, ne próbálj lebeszélni azzal, hogy család. Neked sem volt, és nekem aztán végképp nem. Otthon ezek voltak lánya utolsó szavai, telefonon is ritkán beszéltek.

Kata nem találta a helyét az üres lakásban, munkahelyén a kolléganőitől kapott nyugtatót nem szedte be. Gyerekkorában alig bírta lenyelni a pirulákat, összerágva keserű volt, öklendezett. Nyelni kellett újból. Felöltötként a kisebb bajokra felírt gyógyszerek a fiókban gyűltek. Gyerekének se adta be az orvos által felírt antibiotikumot, házi módszerekkel kezelte. Gyakran mondta lányának, a jó génjeid mellett az is fontos, hogy én nem mérgeztem magam gyógyszerekkel. Éjszaka egyre nehezebben tudott elaludni, tévézett, olvasott, néha könyvvel a kezében aludt el, két-három óra múlva felébredt, másnap a munkahelyén nehezen teljesített. Barátnői altatót ajánlottak, és amikor főnöke rászólt, menjen haza és aludja ki magát, felíratta a gyógyszert. Otthon kétszer is elolvasta a tájékoztatót. Gyakori mellékhatás: a libidó megváltozása. Legalább a tendenciát írják meg: a libidó felerősödése vagy csökkenése? Most, hogy egyedül maradt, rá se néz többet egy férfira, vagy az ellenkezője történik, válogatás nélkül ráveti magát arra, aki a közelébe kerül? Reggel telefonált a munkahelyére, a szabadságából kivenne néhány napot.

Este újból álmatlanul feküdt az ágyban. Felkelt, átválogatta ruhatárát, zsákba gyűjtötte a kidobandó holmikat.

Vacsora helyett elővette a gyógyszeres dobozt, és még egyszer elolvasta a tájékoztatót. Libidó? Erre akart a legkevésbé gondolni, hogyan élt az elmúlt években. Ismét a tévé előtt töltötte az éjszakát, szerette volna, ha nem tolakodnak agyába a megválaszolatlan kérdések. Reggel a nappali szoba közepén álló fekete zsákról apja jutott eszébe. Anyja gyakran kiabált férjének, ha nem hagyod abba az ivást, a kukába kerülsz, fekete zsákba, temetésed se lesz. Lett. A temetésen, ötévesen nem zsákot látott, hanem koporsót, havazott, és fehér lepel vont be mindent, csak erre emlékszik. Levitte a zsákot a kuka mellé, hogy kiguberálják a hajléktalanok, meleg holmi is volt benne.

Amikor kinyitotta a szemét, ismerős férfiarc hajolt föléje. Nem bírta mozdítani a karját, fejét is nehezen, látta a bekötött infúziót. Minden fehér volt, a szoba fala, az ágynemű, a férfi köpenye, és a haja is. Mintha az apja temetésén lenne, ahol mindent betemetett a hó. A férfi hangja ismerősen csengett, húsz év kellett ahhoz, hogy újból találkozzunk, utolsó percben hozott be a mentő, kiszáradás, két napig altattunk, de minden rendben lesz. Kata arca, nyaka vörös lett, amikor észrevette, hogy kórházi hálóing van rajta, két nappal ezelőtt valószínűleg levágták róla a pizsamát, meztelenül feküdt az orvos előtt. Nem mert a férfi szemébe nézni.

Húsz évvel ezelőtt házibuliban ismerte meg a fiatal medikust, azonnal beleszeretett. A fiú egy vörös hajú lánnyal táncolt, Kata várta, talán sorra kerül, közben egyik vodkás poharat a másik után itta. Nem szokott alkoholt fogyasztani, de biztatták, hajtsd fel egyből. Katának egyre jobb kedve lett. A medikus még mindig mással táncolt, lassú szám ment a magnón, partnere feje fölött gyakran nézett feléje, Kata rámosolygott. A következő emlékkép, fölé hajol a fiú, kiabálások, mentőt hívjatok. Feje mintha kőből lenne, a fiú nyugtatja, lement a pulzusod, de idejében közbeléptem. Gyakran iszod le magad? Megrázta a fejét. A fiú egy teli vizespoharat hozott, Kata újból megrázta a fejét. Bízál bennem, nyáron már diplomás orvos leszek. A víz jót tett, fél óra múlva a medikussal táncolt, Ádámmal, már a nevét is tudta. A következő számnál együtt maradtak, szédült, de nem az italtól, és nem a táncból. Hajnal felé a fiú a fürdőszoba felé húzta, az ajtót bezárta, csokolóztak, vetköztetni kezdte. Jólesett az érintés, de hirtelen pánik tört rá, ki akart szaladni a fürdőszo-

bából. Amíg kínlódott a kulccsal, a fiú átölelte, és a fülébe súgta, megmentettem az életedet, az enyém vagy! Kata ellökte, és kijött a fürdőszobából, többen kajánul mosolyogtak, a vörös hajú lány elfordította a fejét. Kata köszönés nélkül hazament. Otthon cirkusz fogadta, éjjelre várták haza. Bement a szobájába. Ádámmal gondolt, és nem csak aznap. Bánta ellenállását, máskor örült, hogy így tett, de kiverni a fejéből nem tudta. Majd összefutnak valahol, reményke-

dolgozom itt. És te? Egy lányom van, nem lakunk együtt, nem kéne felizgatni, súlyos cukorbeteg. Szívesen megvizsgálnám, ez a szakterületem. Este visszajövök, ügyeletes leszek, minden érdekel, ami veled kapcsolatos, örülök, hogy sikerült ilyen szobát intéznem, itt kipihenheted magad.

Többször kérdezte a nővért, hány óra van. A nővér egy pirulát tett az éjjeliszekrényre. Én ilyesmit nem szedek, szolt Kata. Feküdt a sötétben, és biztos volt

Abafáy-Deák Csillag

dosod? Szedd be, jól fogsz aludni. Félek a mellékhatásoktól. Akkor ne szedd be, a félelem károsítja az immunrendszert. Reggel, ha beleegyezel, én viszlek haza. Jelez a csipogóm, jó éjt, és mintha lázat mérne, megérintette a nő homlokát. Kata a mosdónál a tenyeréből ivott vizet, abból, amelyekben az altató maradványai voltak. A nővér rázta fel álmából, kész a zárójelentés, délben jön a betegszállító, és hazaviszik. Felvette a szétszakított pizsamát, és várt. Hozták az ebédet, de

Küzdelem - linómetszet

dett. Soha többé nem látta a fiút. Kata ősszel más városban kezdte el tanulmányait, majd megszületett a kislánya.

Ádám megfogta a kezét, de Kata a vetköztetésre gondolt, a két nappal ezelőttire. Kórházi hálóingét a vállánál lehúzta, ezt könnyű levenni, gomb sincs rajta. A férfi nevetett, akkor nagyon fiatalok voltunk. Hogy lehet, hogy húsz évig nem találkoztunk, megházasodtál? Igen, rögtön a diploma után, de elváltunk, a szakorvosi gyakorlatra más városba kerültem, fél éve

abban, hogy Ádám nem látogatja meg. Elvette az altatót az éjjeliszekrényről, a tenyerében szorongatta. A tájékoztató szövege jutott eszébe, a libidó, meg Ádám, és ez így együtt felkavarta, ekkor kopogtak. Az orvos az ágy melletti kislámpát kapcsolta fel, Kata így is látta, gyűrött a férfi köpenye, és borzas a haja. Nem tudtam hamarabb jönni, sürgős esetek érkeztek. Csipogóját az éjjeliszekrényre helyezte, most beszélgethetünk. Szétfeszítette Kata ökölbe szorított kezét, ott porladozott az altató. Minek dug-

nem bírt enni. Kiment, csendben nyitotta ki a nővérszoba ajtaját. Ádám szorosan a nővér mellett állt, és nevettek. Becsukta az ajtót, a szobájába szaladt. Sokáig várt. A betegszállító fiú hozta a zárójelentést. A mentőkocsiban nyitotta ki a borítékot. Szeme előtt az aláírás helyén Ádám neve villódzott. Elindult vele az autó, éles sípolással.

Kinyitotta a szemét, a telefonja jelzett. Nem nézte meg. Az éjjeliszekrényén a kinyitott altató doboz. Kézbe vette. Egy pirula hiányzott.

Petőcz András

Átkelni a zöld gyepen

O-nak, Cambridge-be

Nem tudom, hogyan lesz,
de *lesz*, ezt biztosan tudom.
Nem tudom, ott leszek-e,
de, hogy *ott leszek*, ezt
biztosan tudom.

Megállsz egyetlen pillanatra,
megállsz a zöld gyepek szélén,
eszedbe jut minden, mindaz
eszedbe jut, ami az elmúlt
években megtörténhetett.

Annyira egyszerű az egész.

Ódon házak ölelik körbe,
ami még nem a tied. Ódon
házak között lépdelsz, és
nincs jogod megtenni azt,
amit megtenni szeretnél.

Szigorú szabályok őrzik
a zöld gyepet. Nem lépsz
rá, nem hódíthatod meg,
ameddig ódon házaid meg
nem hódolnak előtted.

Aztán egyszerre minden.

Megállsz a szélén, nézed,
hogyan is nyújtózkodik,
hogyan is él a gyepek, amire,
avatott mesterként, jogot
formál az, aki erre is méltó.

Nem tudom, miként történik
majd, de azt tudom, eljön
a perc, és megtapasztalod,
milyen is keresztülmenni,
átkelni végre a zöld gyepen.

A születésed misztériuma

O-nak, Cambridge-be

Elindulsz valami úton, ami a tiéd,
és azt veszed észre, nincs letérés,
nincsenek menekülési útvonalak,
csak az előre van, nyílegyenesen,
még ha az előre néha kanyargós is.

Kanyargósan, *össze-vissza*, mégis
nyílegyenesen vezet az utad, mert
mindez ilyen, meglehet nagyon is
görbe az a nyílegyenes, ami előre
vezet, olykor talán nagyon is görbe.

Az utad nyílegyenes út, mindenféle
görbület nélkül, nyílegyenesen visz
előre, pillanatnyi megingásaid nem
érdekesek, nem érdekes semmilyen
pillanatnyi hátrahőkölés, hidd el.

Olyan mindez, mint a születésed,
világra jönni nem egyszerű dolog,
te megmutattad, amikor közöttünk
megjelentél, mennyire bonyolult,
szóval, a belépőd sem volt egyszerű.

De ott volt benned végig az akarat,
és megértettük, hogy *csakazértis*,
és ez a *csakazértis* azóta is munkál,
győződ le a nehézségeket sorban,
s győzől is, mert győztesen születted.

A születésedkor megmutattad, hogy
mindaz, ami vagy, mennyire erős,
éppen a nehézségek életnek téged:
az akadályokat legyőzni, születésed
misztériuma és egyetlen üzenete ez.

Régi kabát - színes tus

Tomaji Attila

Ha emlékezne

Viszi levelek s kövek könnyű porát a folyó,
harang szól, hangja a vedlő partok közti
függőleges horizontra verődik, s ő, kinek
neve is van, rácsodálkozik az örökmozgó
tájra, s mielőtt könnyű szívvel túladna
néhány szorosra szótt ideán s letenné
rangját, összes birtokát a kopott küszöbre,
hogy a nyíló erdőöl vagy a csukódó víz
befogadja és zúzza, törje tovább, meglátja
a víz felett suhanó fényalakokat, aranyzálon
tartja szárnyuk rendjét egy erős kéz –

És mert emlékekből összefércelt test a lélek,
emlékszik a hordatánc habzó szegyenére,
a gög sivatagára, szavak árnyékára, mert
élőlény az emlék, mint a meg nem írt könyvek
s a vak tárgyak szürke szeme, Oblomov és
Miskin pár szava, hősök titkos gyerekkora,
bölcshől eredő halálmagocskák, az életre kelő
idő skorpiója, az üveg mögött lakó fiú nehéz
álma, pofozott arca, a köröm bor tükrén ülő
félholdja, strófák és antistrófák beszélgetése,
halva is él minden, mint régi lányok lépése
a gangon, hangjuk azóta is ott dobog egyre,
hozzák ölelni, árnyékba forgatni a testet,
emlék már, ahogy szemébe harapott az ég
szája, de most, hogy elragadja a fájdalom
forró hullámverése, s visszanez kincseire,
mind odaadná, ha emlékezne, ha hallaná,
mikor anyja először sügta fülébe szép nevét –

Hübrisz

Nem jöttem, csak lettem. Álmodtak már velem
sokan, századokon át. Én nem álmodom senkivel,
sose törtem meg az álmok falát. Magam vagyok
magamban, szirmaim pillák, héjam alatt nem
vergődik a tört idő, egy kép vagyok, tárgy, rég
kihűlt, mégis izzó világok látója, csukódom
s nyílok, ahogy akarja a nap, ringok időtlen a
semmittevés örvényében. Ha szólsz hozzám,
árnyék fedi szemed. Nem hallgatlak, úgyse
értenéd, mit mondok, nézel, s magadról beszélsz,
de hogy beszélhet a száj tele szavakkal: fuldokol,
öklendezik inkább. Sötétebb vagyok a sebnél,
angyalarcnál, s nem vezethetlek, szemednek
elviselhetetlen a fényem. A futó utakat, az éjbe
zuhanó kertet, a kígyózó ösvényt, a múlás ócska
rítusait végül is megtanultad, de semmi öröktől
fogva már benned, az idő tölt be, nem a világ.
Itt él a kéz, ebben az élő titokban, a dalból emelt
házban, hol gyerekek nőnek s kutya is ugat már,
teljes a torzó, ezért a köd, terasz, folyó, völgy s
a füst, ezért a bor az asztalon, virág egy porladó
arcon, csupa halálra ítélt részlet, sanzonverseké.
A halál határára érve, messze napokról leválik s
beszakítja a vásznat a kéz, egy nagyobb titok
után nyúl, újabb vágyba, várakozásba, érintenéd,
de az ott az ég, s ami mögötte, az egy másik ég,
ezért dadog minden, ha térről s időről beszél.

Elpoklosodó napok tanúja vagyok, távoli hang.
Darabokra törnek a kezek, az egyik tényérra tesz,
a másik oltárra, mind csalódik végül. Hol a halálom?
Kifakadok, lány s fiú vagyok, lelkes lény, csupasz
titok, kurva szűz, vér s harmat, minden virág neve,
s ha majd elalszol a gyökerek közt, elvirult arcodat
én látom utoljára, megmutatom magam üres szemednek,
őrzöm bomlásod s álmodlak tovább, mert rózsák vagyok,
a rózsák.

novella

KATICA

Hát persze, hogyne volna csodálatos az anyaság... sok fészbukhuszár anyuci! Azt sem tudják, hogy mi fán terem az élet! Na, engedd csak, letoljuk ezt a csövet, mint máskor, gyorsan végzek, én sem szeretem ezt tenni, de muszáj, ne haragudj, kincsem. Vége is van, ne sírj, kérlek, ne sírj, már abba is hagytam. Ne bógj már, nem érted, nem akarom én sem, hogy ez legyen! Hagyd abba, hagyd abba már!

Milyen gonosz, úgy bóg, mintha tehetnék bármi mást, mintha nekem jó volna, hogy szondával etetem, gonosz akkor is, amikor rajzol, még ha rajzolna, de szerintem csak az idegek rángatják a kezét, s ha ceruzát teszek a markába, és papírt tartok elé, akkor az a rajz a terápiás csaj szerint. Megtudná, ha neki kellene ezt minden nap a sajátjával végigcsinálni. Vagy amikor alszik, ha meg tudná tenni, már biztosan megölt volna, érzem, hogy gyűlöl, és már én sem szeretem. Ezt is anyámnak köszönhetem, elmondta az orvos, hogy nem lesz normális, de a keresztény szeretet meg a többi baromság. És hogy olyan lesz, mint a többi gyermek, még több szeretetet kapok majd. Egy fenét, megnyomorított. Nyomorék lettem, mint ő maga, nincs ebben semmi jó, szép meg végképp. És anyám is halott és a férjem is. A nyomorult felkötötte magát, a gyáva. Ez volt aztán a megoldás, elfutott, remélem, hogy a pokol legmélyén van, és szenved. Undorító, hogy pelenkáznom kell, amikor menstruál, csak rosszabb. Még baba korában elviseltem, de nem bírom tovább a kis férget. Egyedül, mindig egyedül. Még a lehetőséget is elvette tőlem, hogy valakim legyen, ki akarna egy olyan nővel érintkezni, aki ilyen szörnyszülöttet hozott a világra? Még akkor is csak erre tudok gondolni, amikor maszturbálok, még az a néhány perc sem lehet az enyém. A gonosz kis pocokszemeiben érzem a megvetést. Soha nem megyünk együtt bulizni, nem járunk sehová, csak a kezelésekre. De én kemény vagyok, látod, mennyire kemény vagyok, elvisellek, akármilyen bamba vagy, életed végéig melletted leszek, én nem duglak intézetbe. Elég volt, feküdj le! Így, oldalra,

**Nyomorék lettem, mint ő maga,
nincs ebben semmi jó,
szép meg végképp.**

mert megint sebes lesz a hátad, aztán még azzal is foglalkoznom kell majd! És így, ha hányasz, akkor nem fulladozol tőle. Aludj! Aludj csak, legalább nem tudsz semmiről, ugye nem tudsz? Legalább néha megszólalnál, nem bírom már a nyöszörgésedet, vagy a nyálad ne folya, csak néhány órára, már az is jó lenne.

– Mi baja van, miért van itt? Mennyit adjak neki ebből a nyugtatóból? Basszus, ez egy lónak is sok volna, amennyi a papíron van.

– Ne törődj ezzel, add be neki és ennyi, a doki jobban tudja.

– Rendben, de mégis mi a fenéért kábítjuk? Nem volna elég neki a szokásos adag, mint a többieknek?

– Nem, ez a nő nem olyan, mint a többi, nem a semmiért van külön szobában és lekötözve, de kérdezd inkább Rozikát, ő itt volt, amikor behozták.

– Ja, Rozikát, de hisz ő mindig itt van, szerintem itt fogják eltemetni, a kórház kertjében.

– Tényleg ő tudja, hogy mi történt, én nem sokkal előttem jöttem ide dolgozni, ez a szerencsétlen már itt volt akkor is. Kösd le vissza, és menjünk! De ha megtudsz valamit, majd meséld!

– Te nem kérdezted meg?

– Nem, én nem nagyon dumálok itt senkivel, átveszem a műszakot, megcsinálom a melót, és megyek az asszonyhoz, de ez a csaj különleges lehet, valami olyat hallottam, hogy ölt is.

– Én kikérdezem inkább a csajt, szerintem el tudná mondani, hogy került ide, csak teletoljuk ez-

Lórincz P. Gabriella

zel a szarral, és mindig ki van ütve. Holnapután, amikor kicsit magához tér, majd nem adok neki akkora adagot, vagy később adom be, úgysem veszi észre senki.

– Te hülye vagy, neked megér ennyit, bajba is keveredhetsz, mi van, ha őrzöngeni kezd? Nem tudjuk, milyen, amikor nincs elkábítva.

– Mi volna, itt leszel, és ketten elrendezzük, hang nélkül.

– Ne már, nekem ez nem ér ennyit, nem is érdekel a dolog, ha valóban valami gyilkos, nekem nem éri meg, hogy bajom essen, és nem szeretnék törvényt szegni.

– Beszari faszt vagy.

Baba, aludj csak, nem lesz semmi baj. Anya itt van veled, mindig melletted leszek. Senki soha nem árthat neked. Kicsi Katica babám...

– Félrebeszél, nincs magánál, ne variáld! Nem akarhatod ezt, ezek is emberek, ne játszadozz velük.

– Ugyan, semmi baja nem lesz, csak néhány perc, te csak figyelj, ha jön valaki, majd úgy teszünk, mintha most jöttünk volna be, és ne legyél már ennyire lelkiismeretes.

– És ha rohamot kap, vagy akármí?

– Le van kötözve, nem bontom ki, semmi nem lesz, innét egy hang sem jut ki, te is tudod.

– Na, meséld, ki vagy te, miért hoztak ide?

– Nem hoznád ide a lányomat, Katicát? Ott van az ágyában.

– Nincs itt ágy, sem a lányod, a gyógyóban vagy, mit csináltál, hogy külön szobát és különleges eljárást kaphass? Na, ki vele, nem mondom el senkinek, bennem megbízhatok!

– Hagyd már, félrebeszél, adjuk be az adagját, és menjünk. Ugyanazokat a dolgokat motyogja, mint amikor aludna el, minden nap, szerintem szenved, nem a semmiért került ide.

–Várj, hátha barátkozni kezd. Szóval meséld, ében is tarthatlak, ha akarod, nálam vannak a varázsszerek.

– Nem kell semmi, csak Katicát add ide, kérlek, nem hallod? Miért nem adod ide a lányomat? Add ide, te állat!

– Elég volt, nem csináljuk ezt tovább, ha akarsz valamit tudni, tudd meg valakitől, de ne így, undorító vagy. Szerencsétlen szenved, nem látod?

– Na és ha szenved, te mondtad, hogy lehet, hogy egy gyilkos.

– Menjünk, mindjárt elalszik. Nem lesz több ilyen, vagy valaki mással fogok dolgozni, vagy jelentelek, ha megint próbálkozik.

– Menjünk, unalmas vagy.

– Na, mi a helyzet, Rozika, mi történt az elmúlt két napban?

– Meghalt a fiatalasszony a hatosból.

– Hogyhogy meghalt?

– Nem tudom, én csak takarítani mentem be, nekem nem mondanak semmit. Szerencsétlen lélek, meghalt az ura, az anyja, aztán megölte azt a beteg kislányt, és most ő is jobblétre szenderült. Jobb így neki, tetszik tudni. Próbálta ő már a poklot az életben, akkor is meg akart halni, most legalább sikerült neki.

– Rozika, maga mindent tud. Na, mondja csak el! És miféle kislányt ölt meg?

– Volt neki egy beteg lánya, a kis Katica, olyan nagyon sok baja volt, már vagy tizenhat éves lehetett, akkor ez az asszonyka megbolondult és leszúrta, körberakta játékokkal, virággal, azt mondták, hogy egy kis ravatalt is készített neki, aztán megpróbálta magát megölni, de valami ismerősük épp bement hozzájuk, és levágta a kötélről, mert azt mondják, hogy már lógott. De jobb ez így, nem volt ez már élet.

– Mégis, hogy halt meg? Le volt kötözve, el volt kábulva.

– Nem tudom, vizsgálják, valaki vagy nem adta be az adagját, vagy nem kötötte rendesen le a kezét, én csak a pletykákat hallom, meg a szobában az ablaküvegre, szegényke, odaírta a vérével, hogy Katica.

vers

Halmai Tamás

A rét profétája

A százsorszép csak egyszer gyönyörű,
de akkor örökre. Rét profétája –
bár emberszó elföldi hivatását.
(Ember is, szó is: valóságok leple.)
Egy szál árnyék már oblátussá hűsít!
Mert ha nem szölok is, hallom magamban
az esti dicséret zsolotárait:

ahogy a lelkek összetestesülnek;
ahogy az egymás az Egy mása lesz;
ahogy illantja magát az anyag;
ahogy szárnyat csatolnak csillagok,
és attól fogva madár a nevük.
Ahogy a szél mondattá rendeződik,
de nem a fül – jelenlét hallja meg:

*újrakezdődik mindig az öröklét,
ha valaki szerelembe esik.*

Vagy ha fűszálak hegyén megpihen
a szellem fénye, mely nem ismer alkonyt.
A teremtést vagy a megváltást könnyebb
előlről kezdeni? – És befejezni?
Alapítani végül kezdetet.

Tamil himnusz, lilium éneke

Két kezéből ég felé nyitott kelyhet
formált a boldog (boldoggá a forma
tette), s színültig a fény kitöltötte
a tárt virágot, alkalmi edényt,
elárasztotta az ég a kezét,
hogy tobzódjék a tenyér, mint a szív,
kegyelmességben és D-vitaminban.

Függőség az is, ha mindent elengedsz.
Tisztára simogatja arcodat
a szél tapintata, s te szabadulsz,
de csak egy másik cella szépségébe.
Aki kezéből a kelyhet formálta,
most eláraszt magával, mint a szív,
és színültig telik a cella térrel.

Valahonnan ortodox tercváltás szól,
tamil himnusz, lilium éneke,
szakállas szó elhangolt kolostorban.
A nép zenéje a tavaszi erdő,
azt modellálja emberré a dal.
Megvirágzott a názáreti lótosz!
Felénk létezik, virul Máriácska.

Pokol - Dante nyomán - színes linómetszet

A LOVAK

(CAII)

Az első napon megvertem az egyik gyermeket, és megharaptam az óvónő kezét. Pár nappal később bedobtam az ablakot egy fa játékszerrel, és az üveg miszlikbe tört. De a legnagyobb fegyvertényem az volt, hogy megpróbáltam felgyújtani az óvodát.

„Apukám tűzoltó, jön, s eloltja” – mondtam az óvónőnek, amikor kicsavarta kezemből a gyufásdobozt.

Végül az enyéim úgy döntöttek, hogy még nem vagyok eléggé érett a közösségi élethez, és kivettek az oviból. Boldog voltam. Csendesen játszottam naphosszat a szőnyegre tett fenyőágak között rejtőzködő cowboyokkal és indiánokkal. Soha nem tudtam, melyikükkel tartsak, úgyhogy a végén mindegyiküket kinyírtam. Csupán a lovak maradtak életben. Összebarátkoztak, és úgy döntöttek, együtt élnek, míg meg nem hálnak, fenyőágak rejtekében.

Aztán iskolás lettem, majd pionír is. Talán kommunista is lett volna belőlem, ki tudja. Hiába fényezném magam, nem vagyok hőstípus.

Egy napon, amikor éppen közeledett március 8-a, a tanítónőnk azt javasolta nekünk, hogy lepjük meg anyukánkat.

„Mondjátok azt neki, hogy szófogadatlanok voltatok, ezért szülői értekezletre kell jönnie.”

Mindegyik diáknak meg kellett tanulnia egy-egy verset az anyákról. Nekem egy olyan jutott, amelyet Veronica Porumbacu írt:

„Az éjben kigyúltak a csillagok.
Fényükhöz, lám, milyen közel vagyok!
Csak kinyújtom feléjük a kezem,
Máris ott vannak a tenyeremen.
Édesanyám, ma van a te napod,
akarsz ajándékba egy csillagot?”

Pionír-egyenruhába kellett öltöznünk, a tanítónőnk figyelmeztetett, hogy ez kötelező, úgyhogy aznap reggel titokban keresgélni kezdtem ehhez az inget és a nyakendőt. Utóbbit megtaláltam, előbbinek, úgy tűnt, nyomra veszett. Végül átvillant a fejemen, hogy nézzem meg a szennyestartó kosárban is. Ott volt, istentelenül gyűrötten. Beleszuszkoltam az iskolástáskámba, és útnak indultam.

Amikor beértem az iskolába, a mosdóban átöltöztem, és többször végigsimítottam vizes tenyérrel az ingemen, hiábavaló igyekezettel, hogy kisimítsam. Makacsul nem akart másképpen kinézni, mint egy elefánt által megtaposott rongy.

Tizenegy óraker az anyukákat beengedték az osztályterembe. A tanítónő két sorban állított fel minket a tábla előterében, amely fölött Nicolae Ceaușescu elvtárs portréja csüngött. A pódiumon, a hátsó sorban, az alacsonyabb termetűek álldogáltak, köztük én is.

Anyukám, aki azt hitte, azért jön, hogy megtudja, mi a vétkem (ellentmondást nem tűrően megtagadtam a választ, amikor kérdezte, hogy „mit tettem”), közönséges fekete nadrágot húzott, eléggé elhasznált, sötét meggy színű viharkabátot vett magára, a feje köré pedig egy fekete csipkesálat tekert, amitől úgy festett, mint egy spanyol özvegy. A többi nő ragyogott, sokszínűek és vidámak voltak. Az osztálytársaim ezek szerint nem fogták be a szájukat. Csupán én tartottam be egy az egyben azt, amit a tanítónő kért tőlünk. De nem érdekelt. Nem tudtam levenni a szemem anyukámról, és alig vártam, hallhassa, amint elmondom a verset.

Amikor sorra kerültem, hangosan és tisztán szavaltam a sorokat, kidüllesztett mellem, és amikor befejeztem, könnyek szöktek a szemembe. A boldogságtól, a szeretettől.

– Te marha! – mondta anyukám a hazaúton. – Az összes nyomorult elegánsan kiöltözött, csak én néztem ki úgy, mint egy riherongy. Te pedig aztán...?! Mintha a macska megette volna a nyelved. Miért nem figyelmeztettél előre, jóember, miért?!

A tó mellett mentünk, anyukám ordibált, én már egy ideje nem hallgattam, mit mond. Meg akartam halni. Addig még sohasem – és azután sem – volt ennyire gonosz velem. Próbáltam megérteni, végül aztán megbocsátottam neki, hiszen senki más, csupán én köteleztem arra, hogy spanyol özvegygé váljon, én, a gyűrött pionír.

Hazaérve bezárkóztam a szobámba, és a csempekályha kis ajtóját résnyire nyitva, a tűzbe dobtam egyenként az összes lovat. Nézttem, ahogyan elolvadnak, felismerhetetlenné torzulnak. A konyhából fiókhuzigálás zaja, tányérok és evőeszközök csörömpölése, ide-oda ráncigált és csapkodott székek lármája szűrődött be.

– Mossál kezet, és gyere enni! – kiáltotta anyukám.

– Jövök mindjárt – válaszoltam.

Becsuktam a kályhaajtót, és bementem a fürdőbe.

– Mi a franc bűzlik így?! – hallottam apukámat, amint kikiabál a szobájából.

Lábujjhegyre álltam, és megszemléltem magam a mosdókagyló fölötti tükörben.

– A lovak azok – feleltem, és elzártam a vízcsapot.

A BARÁT (PRIETENUL)

Öt év telhetett el azóta, hogy legutóbb láttam őt. És valószínűleg elmúlt volna még ki tudja, hány, ha a véletlen nem úgy hozza, hogy ismét találkozunk. Úgy viselkedett, mintha egy nappal korábban köszöntünk volna el egymástól. Az igazság az, hogy nem változott semmit: ugyanaz a sportos alkat, változatlanul tökéletes mosoly, derülátó, hollywoodi. Én vesztettem egy picit a rugalmasságomból. „Ember, hogy meghíztál!...”, állapította meg azonnal, amint szemügyre vett, és még szerencsésnek mondhatom magam, hogy nem kötött bele kezdődő kopaszodásomba is. Úgy éreztem, fel kéne háborodnom,

Pokol - Dante nyomán - színes linómetszet

de a barátom bizzar viselkedése lenyűgözött. Valamiféle felsőbbrendű egoizmusnak tűnt. Öt évvel korábban, amikor elmondtam neki, hogy nőülök, koppant a válasza: „Akkor ennyi, az életed véget ért!” Ezúttal is, újból engedtem, hogy elbűvöljön az a profi gyilkoshoz méltó magabiztossága, amellyel kinyilvánította függetlenségét mindenkitől és mindentől. Szerettem volna, ha én is ennyire hidegvérű vagyok, ha lenne önuralmam ahhoz, hogy ne éljek át olyan érzelmeket, amelyek sebezhetővé tesznek, másképp mondva, hogy ne érezzem szükségét annak, hogy együtt éljek valakivel. „Na és hogy megy a házasság? Még nem untad meg?”, kérdezte ugyanolyan élesen. Esetlenül megjátszott nyugodtsággal válaszoltam: „Boldog vagyok!” „Ez nagyon jó”, mondta, és nem tudtam, hogy gúnyt űz-e belőlem vagy őszinte a szava. Mindig minden nagyon egyszerűnek tűnt számára, ezt vagy azt, így vagy úgy kell tenni, és kész, nem volt középút, kompromisszum vagy bizonytalankodás, a világ fehér és fekete színekben mutatkozott, egyik oldalon a szabad emberek, a másikon a szokványosak, akiknek nincs merszük a sorsra bízni önmagukat, hanem keresik a módját annak, hogy lehorgonyozzanak, mert arra vágnak, hogy valami biztosat birtokoljanak, lébecolva valamilyen langyos helyzetben. Nem, nem lehetett őszinte. Annyiszor kifejtette, hogy neki a párban élés nem egyéb, mint egy ketrec, és meg kell győződnöm ma-

gad, hogy jó ebben lenni, és arról is, hogy a társadnak nincsenek meg azok a hibái, amelyek nyilvánvalóan megvannak neki. Beültünk egy bárba, és folytattuk a beszélgetést. A barátom egyik kést a másik után dobálta, és mindegyikkel telibe talált engem, még csak nem is súrolták a színes lufikat, amelyekkel olyan szépen körbebástyáztam magam. Csorgott a vérem, és én elbűvölten mosolyogtam. Aztán a barátom ismét felszívódott. Úgy hírlett, egy északi országba ment. Az életem viszonylag lassan gördült, olyan volt, mint sokaké, egy gyermek, háromszobás, duplakomfortos tömbházlakás egy munkásnegyedben, hétközben munkába jártam, hétvégén kimentem a feleségemmel a városba, találkoztunk a barátainkkal, nyaranta tengerpartra, telente a hegyekbe, jó volt így, de sokszor gondoltam a barátomra, és hosszasan elképzeltem azt a hűvös szabadságot, amelyben része van, a csodálatos hó- és jégmezőket, az óriási tereket, láttam magam előtt a csillogóan élénk szemeket, kipirult arcokat, őt magát ebben a világban, karcsú testalkatával, láttam, amint boldog, semmi és senki által meg nem rontva, a korlátok nélküli élet virtuozaként. A feleségem észlelte melankolikus ábrándozásaimat, de mindenféle ürügyet kitaláltam hozzájuk. Lényegében nem is zavarta mindez, csak aggodónak tűnt miattam. A ragaszkodás jele ez is. Nem próbált vallomásra bírni. Diszkrét nő volt, nem tört be ajtóstól a lelkivilágomba, tudtam lélegezni mellette. Szerettem őt, a gyermekünket is. Nem kellett tartania semmitől engem illetően. A barátom emlékeitől viszont képtelen voltam szabadulni. Saját létem középszerűsége még inkább őt hozta minduntalan a tudatom felszínére. A fejemben visszhangzó szavai egyre hosszabb vájatosokat ástak a tudatomban, úgy tűnt, hogy ezek előbb-utóbb menthetetlenül berogyasztják az értelmem, és végül összeomlik. Gyűlöltem a tömbházat, ahol laktunk, az undorítóan ronda negyedet, a szomszédok akasztófavirág-arcát. A frusztrációim kitartó ostromától egyre csak dagadt bennem a düh. Aztán egyszer csak viszont láttam a barátomat. Ismét úgy tért haza, hogy nem szólt nekem erről. Egy napon viszont magához hívott. Remegve léptem be a kórház ajtaján, az egész egyszerűen abszurdnak tűnt számomra. Egy kis kórteremben találtam rá, egyedül feküdt ott. Elmosolyodott, amikor meglátott. Mélyen beesett szemekkel nézett rám, a tekintete már nem igazán közölt értelmezhető. Volt valami szüntelenül szánalmas a nézésében, a megdermedt irtózat tükröződése, mintha egy levágott, megnyúzott bárány pillantása lenne a mészárszék polcáról. Nyilvánvalóan a halál, amely hamarosan, idő előtt elragadja, nem cáfolja meg szabadsága hitelességét. És azt sem éreztem, hogy valamiképpen én lennék a győztes. Nézttem őt, és ismét különös lenyűgözöttség vett erőt rajtam. Hiszen ő ennyire különleges módon tud eltűnni. Az én halálom szokványos lesz, ebben biztos voltam. És ekkor rádöbbentem. Miután a barátom felvilágosított arról, hogy milyen az igazi élet, most eljött a pillanat, hogy a halálról beszéljen nekem. Egyszerre csodáltam és irigyeltem azért az erőért, amellyel képes ennyire határozott lenni. Nem tűnt meglepettnek amiatt, ami történik vele, minden a dolgok logikájába illeszkedett. Egy igazi halál, ezt sugallták tágra nyílt szemei, egy *olyan halál, amelyben neked nem lehetne részed.*

Szonda Szabolcs fordításai

CIPRIAN MĂCEȘARU (1976, Câmpina): író, költő. 2007-ben debütált egy vers- és egy interjúkötettel, azóta több vers- és (rövid)próza-kötetét adták ki, valamint irodalmi naplóval is jelentkezett. Antológiákban szerepel, a bukaresti Accente kulturális folyóirat alapítója és lapigazgatója, valamint a kortárs magyar irodalmi műveket is román fordításban megjelentető Next Page könyvkiadó létrehozója és vezetője. Fenti írásai a *Și se făcu întineric* (És akkor sötét lett) című kötetéből származnak (Next Page, 2018).

törökországi levelek

György Attila

TIMUR KAPITÁNY LEVELEI TEKIRDAGBÓL, NEVEZETT RODOSTÓBÓL (X.)

HUSZONNEGYEDIK LEVÉL, ÚTILAPI
KEDVES, SZERELMETES RÓZSI NÉNÉM!

Adjon neked a magasságos Fennvaló, az Egyetlen és Mindenható hosszú életet, legyen az almod mindenkor rózsailatú, hetven bülbülmadar énekeljen a füledbe, és hetven cinkével tölthesd kedvedet.

A Magasságos növesse hosszúra bajszodat.

Jó híreim vannak.

Az történt, hogy a minap elmentem és felkerestem Juszuf agát, aki a kikötői halfej-biznisznek (volt) a feje, és hosszasan, békésen eldiskurálgattunk.

Alig kellett megtépnem a füleit, harminckétszer fejbe üssem és háromszor hasba rúgjam, rendkívül jóindulatú lett, hiába, öreg, ravasz, tapasztalt macska, sikerült meggyezésre jutnunk.

Mostantól a halfej-biznisz 51 százaléka az enyém, cserében ő kap 49 százalékat.

A méltányos alku után elrágcsáltunk néhány macskagyökert, bevallom, némi macskafüvet is szimatoltgattunk, nagy jókedvvel mentem haza úszó lakosztályomba.

Azóta minden, bármilyen módon szerzett halfej után minden macska köteles nekünk ajándékot hozni, amit majdnem egyenlő arányban elosztunk, van itt egy abesszin macska, ő a könyvelőnk.

De azóta bej a címem, és most már tényleg kurrogva köszönnek előre a kikötői macskák.

Most már megengedhetem magamnak, drága Rózsai néném, én is küldök nektek egy pakkot egy sirálytól, rusnya egy madár ugyan, de az Olt hídjáig elviszi, aztán megferedhet a Szent Anna-tóban.

A pakkban vagyon némi füstölt tőkehal, baklava, humusz és némi alig megrágcsált bárányporda. Fogyasszatok egészséggel.

Most, hogy így egészen *bej* lettem, erősen elgondolkodtam róla, ezt a Rodostót el kéne nevezni valami másnak, aminek értelme van, például Halastónak (annak tényleg elég nagy), vagy Drótotóstónak, bár itt csak egyetlen tót macska van, az is olyan, amilyen.

Zárom levelem saját mancsilag, a pakkban egy kicsi macskagyökér is van, de azzal vigyázz, mert ha sokat eszel belőle, szárnyas kutyákkal álmodsz.

Kelt itt Rodos- Halas- akármilyen tó partján, Ekim hónap 22-dik napján, szerető híved, Timur bej.

(Mind próbálom rászoktatni ezeket, szólítsanak Don Timurnak, de nem áll rá a szájuk.)

HUSZONÖTÖDIK LEVÉL, ÚTILAPI
RÓZSIMACSKA LEVELE TIMURHOZ

Első pár soraimban is tudatom, megkaptuk a pakkot, értékeltük, megettük, a bárányporda nagyon finom lett volna, humuszba mártogatva, ha le nem rágtátok volna róla előtte a húst.

De hát ez van.

Én örvendek, hogy Neked most ilyen jól megy sorod, te se törődj azzal, Te hálátlan görény, hogy gazdáink már mindenhol köröztetnek, de most mondom én neked: pünkösdi macskakirályság az ilyen.

Hát mi vagy te? Macskiozzó? Áááál Páccsinóóóót játszol? Netán már sebhely is van a pofádon? Lesz majd, ha hazajössz, azt garantálom.

Mi következhet még? Építettél egy macskaházat a domboldalon?

Szégnyeld a rusnya pofádat, s hiába nézel a nagy gülu szememmel, pontosan tudom, mekkora verést kapsz, amikor hazajössz.

Tőlem.

Mondom neked, fogd vissza magad, ez nem a te pályád, te csak gyere haza, s kanda-rodj bé a gazdáink lába mellé, mert ott nem lesz neked rossz dolgod.

Igaz, itthon „csak” töltött káposzta van, meg csülök, meg kocsonya, de annyira szeretlek még mindig, hogy a kolbászból is csak a tölteléket eszem meg, a bőrt ott hagyom Rád gondolva, te botcsinálta martalóc.

Fogjad magad, s indulj haza, mert ha kommandót kell küldenem utánad, sokáig leszel még itthon magánzárkában.

Még hogy Timur Pej, vagy Fej, vagy Bej, vagy bárminek is nevezzenek mostanság.

A dicsőség a fejedbe' szállott, de én majd helyre verem, bennem bizhatsz.

Számúzótt? Koldus? Bűnöző?

Hát ezt érdemeltük mi?

Most mondom: én félretettem egy fél zsák whiskast, meg tudok korrumpálni egy-két társaságot, hazahozatlak.

De tényleg, hagy abba a hülyeséget s a marhaságot s ezt a macskajátékot, mert ennek nem lesz jó vége.

(Még hogy Bej, na, ne nevetess.)

Ideges Néné, Rózsai.

musical

NAGYSZABÁSÚ MUSICAL CSÍKBAN

Péter Beáta

Nagyszabású produkcióval jelentkezett a Csíki Játékszín az évad utolsó bemutatójaként. A mintegy ötven szereplőt felsorakoztató musical dupla szereposztásban készült.

Somogyi Szilárd, a Budapesti Operettszínház rendezője számos musical és operett színpadra állítását tudhatja maga mögött, a Csíki Játékszínben az ő nevéhez kötődnek az *Isten pénze*, a *Viktória* és a *Mária főhadnagy* című nagyszerű előadások is. Somogyi 2004-ben már rendezője volt a *Valahol Európában* című musicalnek a budapesti városmajori színpadon, annak előtte pedig Hosszú szerepét játszotta el a darabban – ezzel az előadással szélföldi turné is részt vettek.

Egy intenzív próbafolyamat volt, hasonló egy edzőtáborhoz, mert az első táncpróba után azt mondták a gyerekek, hogy ez

nem is próba, hanem edzés – mutatott rá a rendező. A vírushelyzet miatt online tartották a színészszelektációt, Bene Zoltán zenei vezető harmincegy gyereket választott ki a szolista- és statisztaszerepekre. Mellettük a Csíki Játékszín társulatából tizennyolc színész játszik az előadásban.

A darab aktuális ma is, tartja Somogyi: „A világon sok helyen van háború, olyan nincs, hogy sehol ne legyen, és ott mindig vannak gyerekek, akik árván maradnak. Mindig vannak olyan emberek, akik elveszítik az otthonukat, és vannak, akiket üldöznek. És ez az az alapmotívum, ami örökvényűvé teszi ezt a

Szívszorító történet szeretetről, barátságáról, az egymásra figyelésről és a félelem legyőzéséről

musicalt. Azért ez valahol Európában, valahol a Duna mentén történik. Én ezt kiegészíteném, hogy valahol a Kárpát-medencében, mert azért itt az előadásban nagyon sok olyan dolog is megjelenik, kicsi jelzésekben, ami utal arra, hogy valaha ez az ország sokkal nagyobb volt.”

A *Valahol Európában* című filmet 1947-ben forgatták, és 1948. január 1-jén mutatták be. A Radványi Géza és Balázs Béla azonos című filmforgatókönyve alapján készült musical történetén egy egész generáció nőtt fel. A musical

zenéjét Dész László szerezte, a dalszövegeket Nemes István, a szövegkönyvet pedig Böhm György, Korcsmáros György és Horváth Péter jegyzi. A darab ősbemutatója 1995-ben a második világháború véget értének ötvenedik évfordulója alkalmából Horváth Péter rendezésében volt látható a Fővárosi Operettszínházban.

„Nem elég az, hogy ismert, nagyon jól megírt dalok vannak benne. Talán elég lehetne, de az nagyon fontos, hogy nagyon jól énekel mindenki a szereplőgárdából. És amikor az ötven ember

szájából harsog az, hogy »A zene az kell, hogy ne adjuk fel«, azért ott megmoccan a lélek. De ez nem elég, hanem ehhez a darabhoz hit kell. Hit egymásban, hit abban, hogy az emberiség képes még arra, hogy ember legyen és emberien gondolkodjon, és mindig, amikor nagy katasztrófa, örület van, világégés, vagy éppen most a pandémia, képes az összefogásra. Mert noha sokan el akarják ezt felejteni, de mégis ez a genetikánkba van kódolva. Erről teszünk mi tanúbizonyságot” – összegezte a rendező.

DÉS LÁSZLÓ - NEMES ISTVÁN - BÖHM GYÖRGY - KORCSMÁROS
GYÖRGY - HORVÁTH PÉTER: VALAHOLO EURÓPÁBAN

Egy csapat árván maradt gyerek a háborút próbálja túlélni, azonban az élelem megszerzése ezekben a nehéz időkben is lopásnak számít. Az összetartás menti meg őket, és az, hogy egy elhagyott birtokon a valamikori karmester, Simon Péter személyében találkoznak azzal a felnőttel, aki megtanítja őket remélni, szeretni, gondoskodni. Szívszorító történet a szeretetről, a barátságról, az egymásra figyelésről és a félelem legyőzéséről.

GIDÓFALVI LÁZADÁS 1950-BEN

1950 szeptemberében Gidófalva lakossága jelentős része megtagadta, hogy beálljon a kollektív gazdaságba. Egy hétig tartó lázadás után, szeptember 22-én a katonaság bekerítette a falut, majd a milicistákkal és szekusokkal közösen, az éjszaka közepén 32 embert hurcoltak el. Kilencket bíróság elé állítottak a lázadásban való részvétel miatt, a többi 23 embert Dobrudzsába deportáltak. Két személyt a kommunisták megöltek. A gidófalvi Kövér Álmos (1925–2009) elbeszélése alapján próbálom rekonstruálni, mi is történt a lázadás előtt és után.

Kövér Álmos 23 évesen, 1948. május 18-án került haza az orosz fogságból. Hazatérése után leérettségizett, ugyan kérték tőle a vagyoni igazolást, de szerencséjére a fogságból jövőktől az elbocsátási igazolást is elfogadták. Nagygazda volt, de bekapcsolódott a mezőgazdasági munkálatokba. Régebben lovakkal dolgozott, ám a lovak után sok közmunkát róttak ki, és rájött, jobb a lovakat ökörfogattal helyettesítenie.

A gyilkos „Vörös Csillag”

1949-ben elkezdődött a lakosság „meggyőzése”, hogy alakítsák meg a kollektív gazdaságot.

A pártaktivisták megbotozták, zsarolták, „önkéntes munkára” (fa, kő stb. szállítása a szekerükkel) kényszerítették azokat, akik nyíltan kijelentették, hogy nem

jelenlét, Gidófalva olyan kiváló földbirtokosai voltak, mint Vajna Ádám, özvegy dr. Balázi Kálmánné, Fazakas Gergely, Fazakas Károly, Kátai Sándor és Kövér Mózés tanító. Az ecetgyári igazgató nagy szigorúan azzal kezdte az előadását, hogy „önöknek a kollektív gazdaságba belépni kuss!” (bármit is jelentsen ez).

Közülük most csak az egyikük életútjára térek ki. Vajna Ádámnak szép marhaállománya és jól gondozott termőföldjei voltak. Nagyon sok embernek lakást és kenyeret biztosított. Józan életű, zárkózott egyéniség volt. Gyereket korán elvesztette.

1949-ben a község elöljárói elkergették a faluból. Nejével, Gizellával Kolozsvárra költözött. A kolozsvári katolikus egyház adott számukra otthont, ahol mint rangos tevékenykedett. Itt, Gidófalván, Vajna Ádám ősei adományoztak területet a katolikus egyháznak, amelyen a templom épült fel a család anyagi támogatásával. Ma is látható a befalazott kripta boltíves kapuja, ahol örök álmukat alusszák a családtagok. Viszont Vajna Ádámot és nejét Kolozsváron hantolták el, mert az akkori vörös cerberus kutyák nem engedték, hogy övéik között pihenhessenek.

Fizikai és lelki terror

Kövér Álmos 1949. május 1-jén muzsikaszóra ébredt. Szép, nap-sütéses idő volt. Gyorsan magához vett egy félliteres üveg pálinkát, és kiment a kapu elé, hogy meglocsolja Bodó Ferenc és Ugri Simon hegedűjének húrjait, hogy azok jobban szóljanak. A kínálmáció közben a zenészek figyelmeztették, hogy vigyázzon, menjen be a kapun belülre, mert közeledik egy ordító tömeg, amely esetleg tettelesen is bántalmazhatja.

Meghallgatta tanácsukat, és az ebédlő ablaka mögé húzódva figyelte az eseményeket. Kis idő múltán valóban megjelentek a felvonulók, akik éltették a kommunista pártot és halált kértek a kulákokra.

A felvonulók között voltak jó módú helyi gazdák is, nemcsak csöcselék. Ők voltak a legveszedelmesebbek, mert hangosabban kellett ordítaniuk, hogy a kommunisták kegyeibe férkőzzenek. Az egyszerű emberek közül kevesen voltak a tömegben, akik ott voltak is, látszott rajtuk, hogy valamilyen módon kényszerítették őket a részvételre.

Gidófalva a kommunizmus korai éveiben. Ismeretlen szerző rajza

A leghangosabbak F. János, F. József és F. László voltak, mindhárman tíz hektáron felüli gazdák. F. János akkor éppen községi bíró volt, majd később farmer az állattenyésztésnél, az állami mezőgazdasági termelőszövetkezetnél. 1949-ben egy legelőtisztításkor sokak jelenlétében kijelentette, hogy „egy-két kulákot le kell lőni, hogy meg lehessen alakítani a kollektívot”.

Voltak olyan falusi aktivisták, mint G. Ignác, aki Leninre hivatkozva az étfalvi Benkő Rozáliát tettelesen bántalmazta amiatt, hogy az ellentmondott a kollektív gazdaságba való beállásnak, majd a nő segítségére siető Bakk Juliannát bezáratta. A sötét karhatalom az ilyen kis, befolyásolható embereket használta fel az ellenállók megfélemlítésére.

Az olyan nagyobb gazdáknak, mint F. János, F. József vagy F. László később az volt a dolguk, hogy szép szóval, érvekkel vigyék be az embereket a kollektív gazdaságba. Azt a látszatot keltették, hogy ők a jót akarják falustársaiknak, de valójában ők voltak a kommunizmus helyi vörös papjai.

Voltak olyanok is, akik halottaikat vörös szemfedővel temették el, lelkipásztor nélkül, a szertartást egy rangosabb pártaktivista tartotta.

Egy nap Kövér Álmost és apját meglátogatta Erdős Gábor helyi református pap és F. János községvezető, és azt ajánlották, hogy pakoljanak össze egy szerkesztéses holmit, hagyják el otthonukat, mert a kiemelés nem fogják megúszni, s ha nem azt teszik, a Duna-csatornához kerülnek. Apja azonban nem fogadta meg a tanácsot, azt mondta nekik, hogy ő nem bujkál senki és semmi elől. Ő nem követi Vajna Ádám példáját, aki minden vagyonát hátrahagyva elmenekült családjával Gidófalváról.

1949 őszén száraz volt az időjárás, és az elvtársak arra kötelezték az embereket, hogy szeptember 30-ig vessék el a gabonát. Már reggel 4 órakor jártak házról házra, és mondták, hogy a gajakat* szét kell verni kapával, bottal, amivel csak lehet, mint-

ha a gazdálkodók nem ismerték volna a teendőiket. A mezőket pásztázták, ellenőrizték a vetőgépet, hogy jól van-e beállítva, s ha olyan hangulatban voltak, a csak ők látták hibák miatt be is zárták az embereket szabotázs címén.

A lázadás

1950. július 23-án alakult meg a gidófalvi „Vörös Csillag” kollektív gazdaság, mindössze 30 taggal, ami nagyon rossz eredmény volt a helyi pártaktivistáknak, és ezért minél hamarabb lépniük kellett.

Ekkor következett a diverzió. F. János, az akkori faluvezető egy nap arról kezdett beszélni az embereknek, hogy nemrég volt egy brassói pártgyűlésen, ahol azt mondták neki, hogy senkit nem köteleznek arra, hogy beálljon a kollektív gazdaságba. Az emberek ezt hallva szervezkedni kezdtek, és az utcákat járva kiabálták, hogy „Le a kollektívvel!”, s hogy vérükkel is megvédik a földjeiket, mert Groza Péter is arra biztatja őket.

Két fénykép Balogh László Történelem a homlokárcsban c. kötetéből. Jancsó Vilmost (balról) meggyilkolták a kommunisták, szülei halálukig gyászolták

Így sikerült F. Jánoséknak egy nagy zendülést kirobbantaniuk.

A felbőszült emberek egy hétig tüntettek a kollektív ellen a faluban. Elvágták a telefondrótokat, megostromolták a községházat, és tiltakoztak a kényszer ellen.

Egy hét után megjelent a katonaság. Angyalos felől ágyúállásokat helyeztek el, ott gyakorlatoztak, háborús készültségben álltak.

G. Szabó Ferenc

1950. szeptember 20-a, éjjel 2 órakor Kövér Álmos arra ébredt, hogy döngögték az ajtót. Riadt édesanyjával a szoba közepén várta, hogy mi fog történni, amikor az apja kinyitotta az ajtót. Négy gépfegyveres vasúti milicista lépett a szobába, és rögtön parancsot adott az édesanyjának, hogy gyorsan pakoljon össze, mert menniük kell. A csomag nem haladhatja meg az öt kilót. Neki és az apjának nem volt szabad megmozdulniuk.

Aztán elindultak, ahogy parancsolták a gépfegyveresek, a község háza felé. Ott már rengeteg milicista várt rájuk. Többször oldalba, mellbe ütötték őket a puska tusával, és úgy dobták fel őket a teherautóra, mint a köveket. A katonák, hallva az emberek kiabálását, kihajtottak az autóra a falu végére. Ekkor már a katonaság a falut körülvette, teljesen lezárta. Odaszállították egyenként a kiszemelt családokat: Zsigmond Zoltán: 4 személy (két kisgyerek), Kátai Sándor: 5 személy (két kisgyerek), Kátai Károly: 4 személy (két kisgyerek), Zsigmond Géza, Fazakas Gergely és fia, József, valamint azokat, akiket a lázadás közben lefogtak: Kész Mihályt, Pulugor Sándornét s még sokakat.

Amikor az emberek ezt észrevették, kiabálni kezdtek, hogy „Ásóra, kapára!”, „Senkit ki nem engedünk a faluból!”. Az összetartó falu fellázadt, szembeszállt a jól felfegyverzett katonasággal, amely tüzet nyitott a tömegre. Előbb vaktöltényeket használtak, majd éles nyomjelző töltényekkel lőttek. A lázadást szétverték.

Két fiatalot meggyilkoltak: Zsigmond Andrást és Jancsó Vilmost. A halottas jegyzőkönyv-

Emléktábla a gidófalvi lázadás áldozatainak emlékére

kérnek a kollektív gazdaságból. Az iskolából hazaküldték a gyerekeket, és nem szabadott addig visszamenjenek, amíg nem vették rá szüleiket, hogy beiratkozzanak a kollektívba. Az adó, a közmunka elviselhetetlenné vált.

A fiatalság szórakozóhelyei sem maradtak figyelmen kívül. A családi összejöveteleket besúgók kémlelték. Ha este három vagy több személy találkozott hatósági szervekkel az utcán, kizárt volt, hogy pénzbírság nélkül megússzák.

Az elvtársak esténként propaganda-előadásokat tartottak. Ezen a jelenlét kötelező volt. Egy alkalommal egy ecetgyári igazgató, Obert nevezetű pártaktivista tartott előadást a mezőgazdaságról, noha halvány gőze sem volt arról, hogy mi fán terem az. A „meghívtak”, akiknek kötelező volt a

be azt írták, hogy ijedségükben szívtrombózisban haltak meg.

A kiemelteket egy vonatszerelvényben gyűjtötték össze. Amikor a szerelvény megtelt, elindították az előre kiszemelt kényszerlakhelyekre: Dobrudzsába, Tulcea vagy Konstanca felé.

*rög, göröngy (székely nyelvjárás)

léghajó

A MÜBŐRRÉTEG

Perlaky János három évet töltött fegyházban államellenes összeesküvés miatt. Miután kiengedték, idő előtti szabadulásért cserébe egy főhadnagynak kellett dolgoznia.

– Szólitson Siváknak – mondta a főhadnagy. – Latin-magyar szakos? A piaristákhoz fogjuk rendelni. Tanárihiány van, felvettünk maga mellé még két embert, azzal valamelyest megoszlik a gyanú a kollégákban.

A főhadnagyot zavarta Perlaky arca.

– Könnyen felejthető! – grimaszolt Sivák. – Ez a mi szakmánkban nem lenne baj. De a magáé már túl jellegtelen. Se gömborr, se kék szem, se kiálló pofacsont! A végén még azt jegyzik meg a kollégái, hogy kinek az arcát nem sikerült megjegyezniük.

Sivák két műanyagdarabkát adott Perlakynak.

– Ezeket felteszem ide hátulra, a pofacsontjai vonalára! Kicsit kiemelik, markánsabbá teszik a képét – mondta, majd a tükör felé fordította Perlakyt, és felragasztotta a műanyag bőrt az arcára. – Látja, nem is látszik, hogy én ragasztottam oda. Ha gondolja, halványan igazíthat a vonalon a felesége alapozójával!

Perlaky minden reggel megborotválkozott, hogy ne húzzák szőrszálait a műanyagdarabkák. Mire felesége felébredt, már helyükre is ragasztotta őket. Perlakyné időnként az ajkába harapott, amikor végignézett férje arcán.

– Ha sokáig dolgozol ezeken, még képes leszek elfelejteni, hogy is nézel ki – mondta elkeseredve.

Azok után, amit Sivák mondott az arcáról, Perlaky abban sem volt biztos, hogy felesége valaha rendszeren észbe véste volna az ábrázatát. Az mindenesetre megnyugtatta, hogy a tanáriban senki nem szőlt bele abba, hogy az asztala alatt jegyzeteket ír. A biztonság kedvéért úgy rendezte a füzetet, hogy a Siváknak írt lapokat mindig három-négy oldalnyi latin szójegyzet kövesse.

Nem telt be három jegyzetfüzet, és Perlaky arca ráncosodni kezdett. Legnagyobb meglepetésére a műanyagdarabkák is konokul követték az arcbőr barázdáit.

– Furcsa – mondta Sivák, és megcsípte Perlaky arcán a műbőrreget –, de tudja, a szovjet elvtársak az ürrel szórakoznak! Én már bármilyen beteg ötletet kinézek belőlük – és tényleg, a műbőrreteg a csipés után valamivel pirosabbnak látszott.

Ahogy Perlaky ráncai mélyültek, egyre nehezebben tudta lehúzni esténként a műanyagdarabokat.

A markánsított pofacsontnak hála, vagy éppen annak ellenére, de a tanáriban továbbra sem nézett senki ferdén Perlakyra.

– Talán egyáltalán nem is néznek rám – villant át Perlaky agyán, miközben lassan körbevizslatta a helyiséget. – Irkálhatok róluk, amit akarok, de ki tudja, hogy nem máshol mondanak-e olyat, amit irkálhatnak!

A szójegyzetrészhez lapozott, és nyitott jegyzetfüzetét kicsúsztatta az asztalra. Nem várta, hogy bárki belenézzen.

– Csak hogy tudják, nyugodtan belenézhetnek! – gondolta, és

nagyot nyújtózott csukott szemmel. – Oda se figyelek, tessék!

A műanyagráncok lassan belemélyültek a bőrráncokba.

– Le se tudom venni estére! – panaszkodott Perlaky Siváknak, és az újság alatt átcúsztatta a jegyzetfüzetét.

– Hagyja akkor úgy! – dörögött Sivák, felemelte az újságot, és mögötte belenézett Perlaky feljegyzéseibe.

– Nincs valami szer, amivel le lehet oldani? – kérdezte Perlaky.

– Minek? Nekünk az a lényeg, hogy reggelre fent legyen, a többi lényegtelen – válaszolta Sivák, és egy oldalnyit lapozott óvatosan. Ha még sokat kell ezeket olvasnia, mellékesen megtanul latinul, mosolygott.

Később Perlaky reggelente nem borotválta meg az arcát, s így morgott magában:

– A műanyagdarabok alól legalább a szakáll sem nő ki. Hálás is lehetek, megspórol nekem két-három borotvahúzást!

Perlakyné, amikor elköszönt tőle, nem nézett a szemébe:

– Ha jellegtelenebbre maszkolnak, talán azt mondom, rendben! Legalább ameddig nem látlak, elfelejteném, hogy is nézel ki most, hogy nem a rendes arcod van rajtad! Fél napot is gyötröm a fejem, hogy ne emlékezek erre a fizimiskádra. De te mindig hazaérsz, mire teljesen elfelejteném.

A tanáriban úgy vette észre, mintha az egyik kollégája szuggerálná:

– Jelenicsnek nem tetszik valami? – gondolta Perlaky.

Jelenics halványan rávigyorgott, és feléje indult. Perlaky ille-

delmesen kicsúsztatta füzetét az asztalára.

– Zsótért nevezik ki igazgatónak – mondta Jelenics, amikor Perlaky elé ért. – Jól van ez így! Borcán Pista után csak ő tudja, hogyan kell végezni rendszeren az ilyesfajta munkát – folytatta.

Perlaky nyelt egyet:

– Igen. Minden megragad a fejében. Úgy tud latinul, mintha az egész szójegyzetem bemagolta volna.

Jelenics a zsebéből gyűrött, kockás füzetet vett elő.

– Mondok én is cifrát, Zsótérnak alig három perc kellett, hogy észrevegye, mit számoltam félre ebben a komplex egyenletben. Én vagy két éjszakát töprengtem rajta – átnyújtotta a füzetet Perlakynak. Perlaky kettőt lapozott a füzetben, majd mély levegőt vett, mielőtt megszólalt.

– Nem semmi az, öreg, én bizony ebből egy betűt se értek – Jelenics vigyora lassan a füléig ért. Jobb kezével maga felé húzta Perlaky vonalas jegyzetfüzetét. Udvariasan csak kettőt lapozott benne.

– Én meg ebből a szójegyzetből nem értek semmit. Nekem ez a nyelv akkor is halott lenne, ha még bárki beszélné! – becsukta a füzetet, és visszacsúsztatta Perlaky elé.

Sivák gyakran hajtogatta Perlakynak, hogy az övéinél jobb jegyzeteket is szokott kézhez kapni.

– Ha a maga munkáiból dolgozunk, Borcán Mindszenty-könyveiről például fogalmunk sem

Sarnyai Benedek Máté

lenne. Ítéletnapig ülhetne az igazgatói székben!

Perlaky idegesen belemarkolt a saját arcába, a műbőrretegbe. Sivák az asztalra csapott.

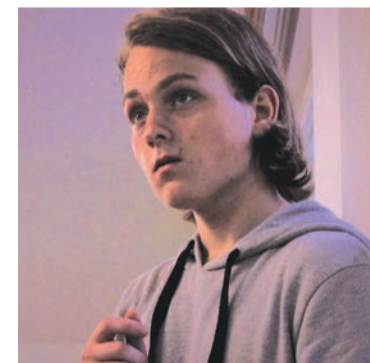
– Azért annyira lehetne feltűnő, hogy rendszeren szóba álljanak magával!

Perlaky ijedten elrántotta kezét a műbőrretegről, valami megszúrta.

A tükör előtt Perlaky egész éjjel figyelte az arcát. A műanyagdarabkákon keresztül apró szőrszálak bújtak elő, és lassan megnyúlt csomókká olvadtak össze. Amikor felesége reggel rányitott a fürdőszobában, már nem is látott ki a szőrzet mögül. Így is kellett két év, mire teljesen elfelejtették egymás arcát.

SARNYAI BENEDEK MÁTÉ

Szegeden született 1998-ban. Budapesten, az ELTE TÁTK survey statisztika mesterszakán tanul, valamint az Előretolt Helyőség Íróakadémia diákja.

karikatúra

SÁROSI CSABA A FASISZTA KOMMUNIZMUSRÓL

LAPSZÁMUNK SZERZŐI

Abafáy-Deák Csillag (1949, Marosvásárhely) író
Bangha Mónika (1977, Csíkszereda) író, tanár
Bálint Tamás (1985, Székelyudvarhely) költő, közgazdász
Czilli Aranka Ágota (1982, Kovászna) költő, tanár
Duma-István András (1955, Klézse) költő, író, művelődésszervező
Ferencz Imre (1948, Kászontalíz) költő, szerkesztő
Gódza Csilla (2000, Bályok) költő, diák
G. Szabó Ferenc (1968, Sepsiszentgyörgy) költő, író
György Attila (1971, Csíkszereda) író, újságíró, szerkesztő
Halmai Tamás (1975, Pécs) költő, író
Izer Janka (1996, Budapest) író, költő
Kopriva Nikolett (1996, Munkács) író, költő
Lőrincz P. Gabriella (1982, Beregszász) költő
Mácesaru, Ciprian (1976, Câmpina) író, költő
Miklóssi Szabó István (1977, Sepsiszentgyörgy) író
Pejin Lea (1996, Zenta) költő, zenész
Petőcz András (1959, Budapest) író, költő, szerkesztő
Péter Beáta (1982, Csíkszereda) író, teatrológus, újságíró
Sarnyai Benedek Máté (1998, Szeged) író
Szakács István Péter (1957, Székelyudvarhely) tanár, író, publicista, irodalomtörténész
Szonda Szabolcs (1974, Sepsiszentgyörgy) költő, műfordító
Tomaji Attila (1959, Budapest) költő, irodalomtörténész, tanár
Zorkóczy Zenóbia (1971, Székelyudvarhely) színésznő, előadóművész

Lapszámunkat **Dobolyi Tamás** (1980, Sepsiszentgyörgy) grafikus alkotásaival illusztráltuk.

IRODALOM A KÖZÖSSÉGI OLDALON: ÉRTÉKMENTÉS ÉS -FELMUTATÁS

Péter Beáta

EGY HÁROMSZÉKI IRODALMI LAP CSÍRÁJA?

Háromszéki kortárs szépírók névvel indította el azt a Facebook-oldalt Dimény H. Árpád költő, Miklóssi Szabó István prózaíró és Szonda Szabolcs műfordító 2021 márciusában, amely a Háromszéken született, nevelkedett, vagy erős szálakkal ide kötődő szerzőket sorakoztatja fel, és ismerteti munkásságukat, alkotásaikat az olvasókkal.

„Háromszéknek nincs egy irodalmi fóruma, egy irodalmi lapja, egy kortárs irodalmi antológiája, éppen ezért gondol-

Grafika: Kónya Albert Attila

tuk, hogy fontos létrehozni ezt a Facebook-oldalt. Háromszékről rengeteg szerző, alkotó indult, vagy még mindig itt alkot. Elég-

gé hosszas vívódás, átgondolás és számos beszélgetés után döntöttük el, hogy milyen kritériumok alapján fogadjuk be ide a szerzőket. Ilyen például, hogy legyen legalább egy olyan köte- te, amely nem magánkiadásban, hanem szakmailag elismert ki- adónál jelent meg, vagy legyen közlése mérvadó irodalmi vagy kulturális folyóiratokban. Mi is rácsodálkoztunk, hogy sikerült közel ötven szerzőt közzétenni” – magyarázta az oldal egyik szerkesztője, Miklóssi Szabó István.

Az írók, költők mellett felsorakoztatják azokat a műfordítókat, szakírókat is, akik szépirodalommal, irodalomtörténettel és -elmélettel is foglalkoznak.

A másik céljuk az volt, hogy a már nem élő szerzőket is be-

mutassák. E galériában mintegy negyven szerző neve található. „Itt is alapos kutatást végeztünk. Meglepő problémákba is ütköz- tünk, például egy-egy szerzőről nem találtunk portrét. Gyakorlatilag mi vagyunk az elsők, akik ezt a listát létrehoztuk és a nyilvános- ság elé tártuk, holott vannak in- tézményeink, amelyeknek ez akár a feladatuk is lehetne. Mi teljesen önkéntes alapon működünk, ez a munka lelkesedésből zajlik.”

A közelmúlt szerzőinek portré- tárában olyan személyek is meg-

jelennek, akiknek nem annyira az írásaik mérvadóak, hanem az, hogy lehetőséget teremtettek az akkori szerzőknek, hogy az irodalmi porondon megmutat- kozzanak. „Az egyik ilyen szem-ély például Dali Sándor közíró, újságíró, színházigazgató, aki nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a kommunizmus világában létez- zen Sepsiszentgyörgyön irodalmi élet. De ott van Domokos Géza is, aki nem csak íróként fontos. Gyak- orlatilag ezzel értékmentő mun- kát végzünk. Egyelőre a huszadik

századi szerzőket mutatjuk itt be, mert a korábbi alkotók bemutatá- sához már hosszabb könyvtári, levéltári kutatások szükségesek” – mutatott rá Miklóssi Szabó.

Kiemelte, hosszú távú céljuk, hogy egy időszakos periodikát hozzanak létre, és ha majd összegyűlt egy reprezentatív anyag, akkor az kötet formá- jában is megjelenjen. „A há- romszéki szerzőknek olyan rég jelent meg antológiájuk, hogy valamit lépni kell ezen a téren” – summázott.

PÁLYÁZAT - FOLYÓIRAT-TÁMOGATÁSI PROGRAM

A 21. századi igényeknek és kihívásoknak megfelelően kialakított, hiánypótló eleme- ket is tartalmazó pályázatokat hirdetett július 1-jével a Petőfi Kulturális Ügynökség Zártkörűen Működő Részvénytársaság a nyomtatott és online formában megjelenő folyóiratok kiadói számára. Az 1,8 milliárd forint keretösszegű pályázati csomag cél- ja a Kárpát-medencei magyar nyelvű folyóiratok kultúra kiszámítható működésének biztosítása és a fiatal nemzedékek megszólításának elősegítése. A meghirdetett nyílt pályázatokra bármelyik hivatalosan bejegyzett lap pályázhat, legyen az egy szaktudo- mányos folyóirat vagy egy szubkultúra kiadványa.

A magyar nyelvű irodalmi, művészeti, tudományos, tudománypopularizáló és ismeretterjesztő folyóira- tok szerkesztőségei szellemi műhelyek. Az egymást követő nemzedékeket sikeresen összekötő és kultúra- közvetítő szerepükön túlmenően a populáris és a szubkultúrák rétegeinek elérésére, az országosan vagy regionálisan fontos ügyek közvetítésére alkalmas közeget képeznek, egyben magas színvonalú, valamint tudományos igényű kulturális elemmel gazdagítják a magyar nyelvű írásbeliséget.

A Petőfi Kulturális Ügynökség e szempontok figyelembevételével olyan új pályázatokat hirdet, melyek nemcsak a folyóiratok kiegyensúlyozott fenntartását és kiszámítható működését hivatottak se- gíteni, hanem olyan hiánypótló elemeket is tartalmaznak, melyek megoldása évtizedek óta váratott magára. A pályázatokat a **Petőfi Kulturális Ügynökség Nonprofit Zrt.** mint az Emberi Erőfor- rások Minisztériuma megbízásából eljáró lebonyolító hirdeti meg.

A 2021. július 1-től elérhető pályázatok:

1. Folyóiratok működésének támogatása című pályázat, melynek célja az innovatív és értékteremtő, magyar nyelvű, országos vagy regionális szereppel rendelkező online és/vagy nyom- tatott irodalmi, művészeti, kulturális vagy kritikai sajtótermékek megjelentetésének és kiadásának támogatása. **A nyílt pályázat keretösszege a 2021-es évre 400 millió forint.**
A pályázat benyújtásának határideje: 2021. 07. 01. – 2021. 07. 30.

2. Folyóiratok szakmai programjainak támogatása című pályázat célja a magyar nyelvű folyóiratok kiadói szakmai programjainak támogatása: mentori program, digitalizálás, multimediális tartalmak gyártása. **A nyílt pályázat keretösszege a 2021-es évre 500 millió forint.**
A pályázat benyújtásának határideje: 2021. 07. 01. – 2021. 07. 30.

3. A tudományos folyóiratok működésének támogatása című pályázat célja az in- novatív és értékteremtő, magyar nyelvű online és/vagy nyomtatott tudományos és tudománypopularizáló folyóiratok kiadásának támogatása, továbbá a kiadók szakmai programjainak megvalósí- tásához kapcsolódó tevékenységek támogatása az alábbi szempontokat szem előtt tartva:

- friss kutatási eredmények közreadása (magyar nyelvű adaptálása)
- aktuális kutatási eredmények közzététele egyetemi hallgatók számára;
- publikációs felület biztosítása kutatóknak, oktatóknak és a tudományos pályára készülő egyete- mi hallgatóknak és PhD-hallgatóknak;
- digitalizálást és online elérést biztosító felületek kialakítása;
- szélesebb közönséget megszólító tudománypopularizáló, ismeretterjesztő tartalmak létrehozása és publikálása.

A 2021. július 1-től elérhető pályázat keretösszege a **2021-es évre 100 millió forint.**
A pályázat benyújtásának határideje: 2021. 07. 01. – 2021. 07. 30.

A Petőfi Kulturális Ügynökség pályázati kiírásai elérhetők a kultura.hu oldalon.

csángó mese

Duma-István András

KARÁCSONYI FŐNÖK

Tudjátok, az ember úgy tartja ma- gáról, hogy ő a legeszesebb, és őt választotta az Isten minden földi állat fölé. De azért rájött, hogy más állatnak es van esze. A kutyával megosztja az életét, úgy a lóval es.

A disznó akkor még az ember fészke mellett élt, nem ritkán a ga- bonáit tette tönkre, „mert erre volt esze”. Egyszer aztán úgy gondolta a disznó, hogy lehet neki több esze is, s hagyta magát háziasítani. Na, akkor a disznó nem nagyon törő- dött kitorni a ketrecből, megta- nult sírni, mint az embergyerek, mert észrevette, ha sír, akkor a gyerek ebédet kap. A legnagyobb mocsárba feküdt le, mert látta, hogy se a legyek nem csípi meg, és az ember se szereti mocskosan, így fészket is csinál neki.

Hogy mennyire bölcs a disznó, azt nem tudjuk, de azt igen, hogy csak van esze. Egyik nap az em- ber azt mondta neki, mikor épp a pocsolójában feküdt.

– Hej, komám, disznóm, mi- lyen hízott kelmed!

A disznó elkezdett gondolkod- ni, vajon miért is mondta ezt neki az ember. Na, majd megkérdi, gondolta magában. Hazament, megkapta a jó moslékot, egy nagy bősztánt¹, azután a csilyán lacsot².

Elgondolkodva mondta magában: „De hiszen csak nem bánnak el velem, ha ennyire gondolnak. A csilyán az gyógyszer, akkor miért is adnák nekem, ha el akarnának bánni?” Ami biztos, az biztos, még- ges rákérdezett az emberre.

– Gazdám! Ugye, sokat esze- sedtem, a jövőben lehetek én a gazda, ugye?

– Talán a főnök, karácsony- kor! – felelte az ember. Erre nagyot örvendett a disznó, s rőfög- ni kezdett.

Hát várja a disznó a karácsonyt, s ha meg is hall valahol valakit sírni, akkor örvendve rőfög, gon- dolva magában: „ne búsulj sem- mit, enned adnak neked”.

Így aztán a disznó tényleg ka- rácsnyoi főnök lett, fenyőágas asztal mellett. Az asztalra ülve néz a társaságra, még a tálba is belelép. S akkor pálínkát vesz elő valamelyik házigazda, akiből vagy főnök lett, vagy főnökjelölt a jövő karácsonyra. Nagy szép beszédekkel mond, olyan gyönyörű mondatokkal, amelyek a disz- nó körül forognak.

¹ disznótök
² csalánlecsó

képregény

HŐSEMBER ÉS TRÖMPLI METFIX

írta: Szabó Kriszta és Sárosi Máttyás
rajzolta: Sárosi Máttyás

